

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษา การใช้และปัญหาการใช้ทรัพยากรสารสนเทศเพื่องานวิจัยและเพื่องานเขียนทางวิชาการ ของคณาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าว รวมทั้งกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. ความหมายและความสำคัญของทรัพยากรสารสนเทศ
2. รูปแบบของทรัพยากรสารสนเทศ
3. แหล่งของทรัพยากรสารสนเทศ
4. ลักษณะของทรัพยากรสารสนเทศ
5. ความหมายของงานเขียนทางวิชาการและงานวิจัย
6. ประเภทของงานเขียนทางวิชาการและงานวิจัย
7. วัตถุประสงค์ของงานเขียนทางวิชาการและงานวิจัย
8. แนวคิดและพฤติกรรมการใช้และการแสวงหาทรัพยากรสารสนเทศ
9. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความหมายและความสำคัญของทรัพยากรสารสนเทศ

ทรัพยากรสารสนเทศ (Information resources) หมายถึง สารความรู้ทั้งปวงที่มีอยู่ในรูปวัสดุต่างๆ ทั้งในรูปทรัพยากรตีพิมพ์ ทรัพยากรไม่ตีพิมพ์ และรวมถึงทรัพยากรสื่ออิเล็กทรอนิกส์ประเภทต่างๆ ที่มีคุณค่าและคุณประโยชน์ในการให้ความรู้ตามวัตถุประสงค์ของผู้ใช้ (จิราภรณ์ รักษาแก้ว, 2541 ; ชุติมา สัจจามันท์, 2530 ; นันทิยา จรุงแสง, 2544 : 10 ; ประภาวดี สืบสนธิ์, 2530 ; ภาวินี มุลทวิ, 2542 ; แม้นมาส ชวลิต, 2539 ; สุขุม เฉลยทรัพย์, 2532 ; Loudon and Landon, 1997 ; McGarry, 1981 ; McGraw – Hill, 1989)

นอกจากนี้ยังมีนักวิชาการและผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่าน ได้ให้ความหมายของ ทรัพยากรสารสนเทศ ไว้ว่าหมายถึง วัสดุของห้องสมุดในรูปวัสดุตีพิมพ์ โสตทัศนวัสดุ และวัสดุอิเล็กทรอนิกส์ (นันทา วิทวุฒิศักดิ์, 2540 : 34) และนอกจากนี้ ธาดาศักดิ์ วชิรปรีชาพงษ์ (2540 : 1) ได้ให้ความหมายของ ทรัพยากรสารสนเทศ ว่าหมายถึง ทรัพยากรห้องสมุด และหรือวัสดุห้องสมุด ที่เป็นวัสดุเพื่อการศึกษา และเพื่อการค้นคว้าวิจัยในห้องสมุด เช่น หนังสือ วารสาร หนังสือพิมพ์ เอกสาร

จุดสาร และรวมถึง โสตทัศนวัสดุประเภทต่างๆ อีกด้วย ส่วน น้าทิพย์ วิภาวิน (2546 : 50) ได้ให้ความหมายของ ทรัพยากรสารสนเทศ (Information resources) ว่าเป็น สารสนเทศประเภทต่างๆ ที่มีสารบบที่กไว้บนสื่อประเภทต่างๆ โดยนำเสนอด้วยตัวอักษร ภาพ เสียง ภาพเคลื่อนไหว อาจเรียกชื่อว่าเป็นทรัพยากรห้องสมุด หรือวัสดุห้องสมุด และ สุจิน บุตรดีสุวรรณ (2538 : 23) ได้ให้ความหมายของ ทรัพยากรสารสนเทศ ว่าหมายถึง วัสดุเพื่อการศึกษา ค้นคว้า ในทุกรูปแบบ เช่น หนังสือ วารสาร นิตยสาร หนังสือพิมพ์ เอกสาร จุดสาร รวมทั้งสื่อโสตทัศนวัสดุประเภทต่างๆ ด้วย ส่วนของ สุกานดา ดีโพธิ์กลาง และคณะ (2540 : 25) ได้ให้ความหมายของทรัพยากรสารสนเทศ ว่าหมายถึง สิ่งที่บ้านทึกความรู้เรื่องราว ข้อมูลหรือข่าวสาร อาจอยู่ในรูปวัสดุตีพิมพ์ และวัสดุไม่ตีพิมพ์ เช่น หนังสือ วารสาร หนังสือพิมพ์ และวัสดุไม่ตีพิมพ์ เช่น แถบวีดิทัศน์ แผ่นบันทึกเสียง ภาพนิ่ง เป็นต้น

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า ทรัพยากรสารสนเทศ หมายถึง สื่อวัสดุประเภท ต่าง ๆ ทั้งที่เป็นทรัพยากรตีพิมพ์ ทรัพยากรไม่ตีพิมพ์ และสื่อโสตทัศนวัสดุทุกประเภทรวมถึง สื่ออิเล็กทรอนิกส์ประเภทฐานข้อมูลคอมพิวเตอร์ ที่มีอยู่ในห้องสมุดทั้งที่เป็นการบันทึกข้อมูล ข่าวสาร ข้อเท็จจริง และสถิติต่าง ๆ ตลอดจนงานที่เกิดจากจินตนาการหรือสิ่งอื่นใดที่ใช้ภาษาลัญลักษณ์ ภาพ รหัส เพื่อเป็นสื่อในการศึกษาค้นคว้าตามวัตถุประสงค์และความต้องการของผู้ใช้ ทรัพยากรสารสนเทศ นับว่าเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อบุคคลทุกเพศ ทุกวัย เป็นปัจจัยที่สำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าทรัพยากรชนิดอื่น สำหรับมนุษย์ในทุกสาขาอาชีพตั้งแต่อดีตจนกระทั่งถึงยุคปัจจุบันดังที่ นงลักษณ์ ไม่น่ายกิจ (2530 : 1) ได้กล่าวไว้ ดังนี้

- 1) ในส่วนภาครัฐบาล จะกระทำหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลไม่ได้ถ้าปราศจากข้อมูลที่ทันสมัย ซึ่งจะนำไปใช้ประกอบการวิเคราะห์วินิจฉัยสั่งการและการวางแผนเพื่อพัฒนาประเทศ
- 2) ในส่วนวงการธุรกิจ ทรัพยากรสารสนเทศ เป็นปัจจัยที่สำคัญต่อความสำเร็จในการดำเนินงานประจำวันของโลกธุรกิจและคุณภาพของทรัพยากรสารสนเทศเป็นปัจจัยสำคัญสำหรับผู้ทำงานเพื่อใช้ในการวางแผนการคาดการณ์สำหรับอนาคต การวิจัยและการพัฒนากิจกรรมในด้านต่างๆ ตลอดจนมีการพัฒนาในเรื่องการตัดสินใจและวิธีการตลาด กิจกรรมเหล่านี้จะสำเร็จได้ด้วยดีเมื่อมีทรัพยากรสารสนเทศที่ถูกต้องทันสมัย และมีปริมาณเหลือเฟือ
- 3) ในส่วนวงการศึกษาศึกษาและวิจัย ทรัพยากรสารสนเทศเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญเพื่อประกอบการเรียน การสอน การค้นคว้าและวิจัยของนักเรียน นักศึกษา ครู อาจารย์ และนักวิจัย
- 4) ในส่วนบุคคลทั่วไป มีความต้องการทรัพยากรสารสนเทศเพื่อใช้ในการพัฒนาอาชีพ และเพื่อการศึกษาในเรื่องอื่นๆ ที่ตนสนใจ และเพื่อความบันเทิง

นอกจากนี้ จรูญ มิลินทร์ (2536 : 7) ได้กล่าวไว้ในเอกสารการอบรมผู้บริหารของกรมการฝึกหัดครู ไว้ว่า ทรัพยากรสารสนเทศ มีประโยชน์และมีความสำคัญสำหรับอาจารย์ เพื่อใช้แก้ปัญหาและอุปสรรคในการตัดสินใจและสิ่งที่มีจะทำให้การตัดสินใจเกิดการผิดพลาด เพราะ ครู อาจารย์ขาดข้อมูล ข่าวสาร ที่ทันสมัยและมีความรู้ ขาดความรู้ในการค้นหาและขาดประสบการณ์ และหรือมี ข้อมูลแต่อาจจะไม่ถูกต้องหรือข้อมูลเหล่านั้นถูกบิดเบือน ส่วน อุทัย ทุติยะโพธิ (2533 : 6-7) ได้กล่าวถึงความสำคัญของ ทรัพยากรสารสนเทศ ไว้ว่า การรู้จักใช้ทรัพยากรสารสนเทศที่ถูกต้องจะช่วยให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้ในสิ่งที่ไม่รู้ ทำให้เกิดความคิด และการเจริญงอกงามทางด้านสติปัญญา สามารถนำความรู้มาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการอยู่ร่วมกันในสังคมกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ทรัพยากรสารสนเทศอาจจะเป็นเครื่องมือในการตัดสินใจและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ทรัพยากรสารสนเทศ เป็นสิ่งที่มีความสำคัญ เพราะทำให้เกิดการเรียนรู้ เกิดความคิด และการตัดสินใจเพื่อคุณภาพชีวิต เศรษฐกิจและสังคม ไม่น้อยไปกว่าทรัพยากรชนิดอื่น ไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรธรรมชาติ หรือทรัพยากรมนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทรัพยากรมนุษย์ เพราะทรัพยากรสารสนเทศ จะช่วยให้เป็นคนที่มีความรอบรู้ ทันสมัย ทันเหตุการณ์ ทำให้เป็นคนที่น่าเชื่อถือและ ยังช่วยในการพัฒนาและการวางแผนทั้งในปัจจุบันและอนาคต อันจะทำให้เกิดความเจริญก้าวหน้าภายในองค์กรนั้นได้ สิ่งที่สำคัญประการหนึ่งของทรัพยากรสารสนเทศที่ดี จะต้องตรงกรณี ทันต่อเหตุการณ์ ถูกต้องและสามารถตรวจสอบและยืนยันได้ (Hicks, 1992) และนอกจากนี้ ทรัพยากรสารสนเทศที่ดี จะต้องถูกต้องตามความเป็นจริงมากที่สุดและเป็นปัจจุบัน ตรงตามความต้องการมีความสมบูรณ์เพียงพอ เพื่อช่วยในการตัดสินใจที่ดี ไม่ผิดพลาดอันส่งผลให้เกิดความเสียหายแก่องค์กร และ ทรัพยากรสารสนเทศที่ดีสำหรับอาจารย์และนักวิจัยนั้น จะต้องมีความสมบัติที่ดีสนองต่อเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของผู้ใช้ได้ ตลอดจนตรงต่อหน้าที่รับผิดชอบเหมาะสมกับระดับในการปฏิบัติงานของอาจารย์ โดยที่ทรัพยากรสารสนเทศเหล่านั้น จะต้องรับกับสถานการณ์ในปัจจุบัน ทันต่อเหตุการณ์ความเคลื่อนไหวตามการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ และมีความถูกต้องในระดับที่มีการยอมรับได้ ง่ายต่อการทำความเข้าใจมีความซ้ำซ้อนน้อยที่สุด เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการใช้ของผู้ใช้บริการทรัพยากรสารสนเทศ และเพื่อทำให้เกิดการเรียนรู้ เกิดแนวความคิดทางสติปัญญา พร้อมนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันและถ่ายทอดไปสู่อนุชนรุ่นหลัง (เสนาะ กลิ่นงาม, 2533)

รูปแบบของทรัพยากรสารสนเทศ

รูปแบบของ ทรัพยากรสารสนเทศ สามารถจำแนกได้หลายรูปแบบ สรุปได้ดังนี้ (ดวงใจ ตีรประเสริฐสิน, 2545 ; ธัญญรัตน์ ธัชชัย, 2543 ; ระเบียบ สุภวิธิ, 2538 ; อติลักษณ์ สุขผล, 2543)

- 1) จำแนกตามสาขาวิชา เป็นการแบ่งทรัพยากรสารสนเทศออกเป็นกลุ่มเนื้อหาวิชา เช่น ประวัติศาสตร์ รัฐศาสตร์ แพทยศาสตร์ มนุษยศาสตร์ เป็นต้น
  - 2) จำแนกตามรูปลักษณ์ เป็นการแบ่งทรัพยากรสารสนเทศออกตามลักษณะของวัสดุที่ใช้บันทึกข้อมูล ซึ่งแบ่งได้เป็น 3 ประเภท คือ ทรัพยากรตีพิมพ์ ทรัพยากรไม่ตีพิมพ์ และฐานข้อมูลคอมพิวเตอร์ เป็นต้น
  - 3) จำแนกตามแหล่งที่มา เป็นการแบ่งทรัพยากรสารสนเทศตามแหล่งที่มาและแหล่งที่เกิดของทรัพยากรสารสนเทศนั้น คือ จากบุคคล จากหน่วยงานเอกชน จากหน่วยงานรัฐบาล จากองค์กรระหว่างประเทศ หรืออาจจะแบ่งเป็น สิ่งพิมพ์ปฐมภูมิ สิ่งพิมพ์ทุติยภูมิ และสิ่งพิมพ์ตติยภูมิ เป็นต้น
  - 4) จำแนกตามแหล่งที่จัดเก็บ เป็นการแบ่งทรัพยากรสารสนเทศออกตามแหล่งที่จัดเก็บทรัพยากรสารสนเทศนั้น เช่น ห้องสมุด ศูนย์เอกสาร ศูนย์สารสนเทศ หรือ สำนักวิทยบริการ เป็นต้น
- สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้จำแนกรูปแบบของทรัพยากรสารสนเทศ โดยยึดหลักการจำแนกตามลักษณะรูปลักษณ์ของทรัพยากรสารสนเทศ โดยสามารถแบ่งออกเป็น 3 รูปแบบ ดังนี้

1) ทรัพยากรตีพิมพ์ (Printed material)

เป็นทรัพยากรสารสนเทศ ที่ถ่ายทอดจากความคิดและประสบการณ์ของมนุษย์ โดยใช้เทคนิค การพิมพ์ที่เป็นลายลักษณ์อักษรลงบนวัสดุที่เป็นกระดาษ และรวบรวมเป็นเล่มโดยการตีพิมพ์จากเครื่องพิมพ์ สามารถรับรู้ได้ด้วยการอ่าน และสามารถอ่านไปมาได้หลายครั้ง ได้แก่ (ชุติมา สัจจามันท์, 2536 ; ดวงใจ ตีรประเสริฐสิน, 2545 ; นันทิยา จริญญาแสง, 2544 ; พวพันธุ์เมฆา, 2539 ; ศศิธร หวังคำกลาง, 2542 ; สุชาดา ชินะวิตร, 2535 ; เหลาทอง สุริยะ, 2543 ; Miller, 1971)

1.1) หนังสือ (Book) จำแนกตามลักษณะรูปแบบออกเป็น 4 รูปแบบ ดังนี้

1.1.1) หนังสือทั่วไป (General book) เป็นหนังสือที่ให้ยืมได้ ทั้งที่เป็นหนังสือภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยจัดเรียงไว้บริการที่ชั้นหนังสือภายในห้องสมุด โดยที่ผู้ใช้สามารถเลือกสรรและนำมายืมที่บริเวณ ยืม – คืน ภายใน เคาน์เตอร์ บริการ เช่น หนังสือสารคดี หนังสือบันเทิงคดี และหนังสือสำหรับเด็ก เป็นต้น

1.1.2) หนังสืออ้างอิง (Reference book) เป็นหนังสือลักษณะพิเศษเหมาะแก่การศึกษาค้นคว้าในหัวข้อใดหัวข้อหนึ่ง โดยไม่จำเป็นต้องใช้ทั้งเล่ม ใช้เพื่อการประกอบและ

อ้างอิงเพียงบางตอนเท่านั้นและเป็นหนังสือที่หายาก ราคาแพง โดยให้บริการภายในห้องสมุดเท่านั้น เช่น พจนานุกรม สารานุกรม นามานุกรม หนังสือคู่มือ วรรณคดีและสาระสังเขป เป็นต้น

1.1.3) วิทยานิพนธ์ คุยฎินิพนธ์ (Thesis / Dissertation) เป็นสิ่งพิมพ์ที่ผลิตมาเพื่อการศึกษาอย่าง เป็นระบบของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาในเรื่องที่ผู้ศึกษาสนใจส่วนใหญ่มักเป็นการค้นพบสิ่งใหม่ๆ หรือเป็นการพิสูจน์ทฤษฎี เช่น วิทยานิพนธ์ของนักศึกษา ระดับปริญญาโท และปริญญาเอก เป็นต้น

1.1.4) รายงานการวิจัย (Research book) เป็นสิ่งพิมพ์ที่มีผลการวิจัยที่มีเนื้อหาครบถ้วนสมบูรณ์ มีจุดมุ่งหมายที่ชัดเจน นำข้อมูลมาวิเคราะห์ตามกระบวนการทางสถิติ และสรุปผลอย่างมีระบบเพื่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่

1.2) วารสารและนิตยสาร (Journal and magazine) เป็นสิ่งพิมพ์ที่มีกำหนดการออกที่แน่นอนติดต่อกัน อาจจะออกเป็น รายสัปดาห์ รายเดือน รายปี และรายปี โดยมุ่งเน้นสาระความรู้และความบันเทิงตลอดจนความก้าวหน้าของวิทยาการต่าง ๆ โดยที่วารสารมุ่งเน้นในเรื่องสาระความรู้ ส่วนนิตยสารมุ่งเน้นความบันเทิง

1.3) หนังสือพิมพ์ (Newspaper) เป็นสิ่งพิมพ์ที่มีขนาดใหญ่เป็นแผ่นพับไม่เย็บเล่ม มุ่งเสนอข่าว ข้อมูลที่ต้องการความรวดเร็วในเรื่องต่างๆ มีกำหนดการออกที่แน่นอน ติดต่อกัน อาจจะเป็นรายวัน รายสัปดาห์ รายเดือน โดยมุ่งเสนอข่าวสารและเหตุการณ์บ้านเมืองในรอบวัน รอบสัปดาห์ และรอบเดือน เป็นต้น

1.4) จุลสาร (Pamphlet) เป็นสิ่งพิมพ์ที่มีขนาดเล็ก ความหนาไม่เกิน 60 หน้า มุ่งเสนอเรื่องราวที่ต้องการให้ทราบโดยทั่วถึงกัน ส่วนใหญ่เผยแพร่แบบให้เปล่า

1.5) กฤตภาค (Clipping) เป็นสิ่งพิมพ์ที่เกิดจากการคัดเลือกบทความที่เป็นประโยชน์จากหนังสือพิมพ์หรือวารสารมาผนึกลงบนกระดาษแล้วใส่แฟ้มบริการ โดยไม่ประสงค์จะจัดเก็บเอกสารเหล่านั้นทั้งหมด

2) ทรัพยากรไม่ตีพิมพ์ (Non – printed material)

เป็นทรัพยากรสารสนเทศที่มีการบันทึกลงในวัสดุชนิดอื่นที่นอกเหนือจากกระดาษ และไม่อยู่ในรูปสิ่งพิมพ์ โดยส่วนใหญ่ใช้ประสาทสัมผัสทางการมองเห็นหรือการฟัง โดยผ่านทางอุปกรณ์หรือเครื่องมือเฉพาะของวัสดุชนิดนั้นในการถ่ายทอดทรัพยากรสารสนเทศ ได้แก่ (ดวงใจ ติรประเสริฐสิน, 2545 ; ัญญรัตน์ ธิชัย, 2543 ; นันทิยา จรุงแสง, 2544 ; พวา พันธุ์เมฆา, 2539 ; ศศิธร หวังคำกลาง, 2542 ; เหลาทอง สุริยะ, 2543)

2.1) ทัศนวัสดุ (Visual material) เป็นทรัพยากรสารสนเทศประเภทใช้ดู จำแนกออกเป็น 2 ประเภท คือ

2.1.1) ประเภทที่ให้ข้อมูลด้วยตนเอง ไม่ต้องใช้อุปกรณ์ชนิดอื่นใดช่วยในการถ่ายทอด เช่น แผนที่ แผนที่สถิติ หุ่นจำลอง ของจริง ของตัวอย่าง เป็นต้น

2.1.2) ประเภทที่ต้องใช้อุปกรณ์หรือเครื่องมือในการถ่ายทอดทรัพยากรสารสนเทศเหล่านั้น เช่น สไลด์ ภาพนิ่ง แผ่นโปร่งใส เป็นต้น

2.2) โสตวัสดุ (Audio material) เป็นทรัพยากรสารสนเทศประเภทใช้เสียงเป็นสื่อในการถ่ายทอดข้อมูลเพื่อใช้ในการฟัง ได้แก่ แผ่นเสียง แถบบันทึกเสียง แผ่นดิสก์ รายการวิทยุ เป็นต้น

2.3) โสตทัศนวัสดุ (Audio – visual material) เป็นทรัพยากรสารสนเทศประเภทใช้ดูและใช้ฟัง ที่มีทั้งภาพและเสียงพร้อมกัน เช่น ภาพยนตร์ วิทยทัศน์ รายการโทรทัศน์ เป็นต้น

3) ทรัพยากรสื่ออิเล็กทรอนิกส์ประเภทฐานข้อมูลคอมพิวเตอร์ (Computer database)

เป็นฐานข้อมูลที่รวบรวมข้อมูลความรู้จากแหล่งทรัพยากรสารสนเทศประเภทต่าง ๆ ทั้งสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อไมสื่อสิ่งพิมพ์ และสื่อโสตทัศนวัสดุ โดยนำเสนอข้อมูลในรูปแบบดิจิทัล ต้องอาศัยเครื่องคอมพิวเตอร์ช่วยอ่าน โดยสามารถแบ่งตามชนิดของฐานข้อมูลได้ คือ ฐานข้อมูลบรรณานุกรม (Bibliographic database) ฐานข้อมูลตัวเลขหรือฐานข้อมูลที่ไม่ใช่บรรณานุกรม (Numeric database Non - bibliographic database) และแบ่งตามลักษณะเนื้อหาของข้อมูล คือ ฐานข้อมูลอ้างอิง (Reference database) ฐานข้อมูลต้นแหล่ง (Sources database) และฐานข้อมูลเนื้อหาเต็ม (Full – text database) โดยให้บริการสืบค้นสารสนเทศจากฐานข้อมูลคอมพิวเตอร์ 3 ลักษณะ ดังนี้ (ชัยรัตน์ ธิชัย, 2543 : 25 – 28)

3.1) ฐานข้อมูลเพื่อการค้า (Commercial database) คือ ฐานข้อมูลในระบบออนไลน์ (On – line literature searching) โดยการเชื่อมโยง (Online) ไปยังผู้จำหน่าย (Supplier vendor) สารสนเทศในฐานข้อมูลออนไลน์จะทันสมัยกว่าฐานข้อมูลในรูปแบบจานคอมแพคต์ เช่น DAO (ฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์ทุกสาขา) เป็นต้น

3.2) ฐานข้อมูลเครือข่ายสารสนเทศพัฒนาขึ้นใช้ร่วมกัน คือ ฐานข้อมูลที่ห้องสมุดและศูนย์สารสนเทศในภาคี (Consortium) พัฒนาขึ้นเป็นเครือข่ายสารสนเทศ (Information network) เพื่อใช้ทรัพยากรสารสนเทศร่วมกัน (Resource sharing) เช่น ฐานข้อมูล OCLC ของ Online Computer Library Center ในประเทศ สหรัฐอเมริกา เป็นต้น

3.3) ฐานข้อมูลที่พัฒนาขึ้นเอง (In - house database) แบ่งเป็น ฐานข้อมูลพื้นฐาน คือ ฐานข้อมูลที่ห้องสมุดจัดทำขึ้นเองเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้ใช้ในการใช้ทรัพยากรสารสนเทศของห้องสมุดนั้น ๆ เช่น ฐานข้อมูลหนังสือภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ ฐานข้อมูลวารสาร เป็นต้น ฐานข้อมูลต่อมา คือ ฐานข้อมูลเฉพาะเรื่อง / วิชา (Subject database) คือ ฐานข้อมูลเฉพาะหัวข้อวิชาใดวิชาหนึ่งที่ห้องสมุดสังกัดเพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลค้นคว้าวิจัยของอาจารย์และนักวิชาการ

ตลอดจนนักศึกษา เช่น ฐานข้อมูลจดหมายเหตุมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี และฐานข้อมูลใคร่เป็นใครในประเทศไทย ของสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ เป็นต้น

สรุปได้ว่า รูปแบบของทรัพยากรสารสนเทศ ที่นำมาศึกษาวิจัยในครั้งนี้สามารถจำแนกเป็น 3 รูปแบบ คือ

- 1) ทรัพยากรตีพิมพ์ เป็นทรัพยากรสารสนเทศ ที่ถ่ายทอดจากความคิดและประสบการณ์ โดยใช้เทคนิคการพิมพ์และรวบรวมเป็นรูปเล่มลงบนกระดาษ สามารถรับรู้ด้วยการอ่าน ไปมาได้หลายครั้ง เช่น หนังสือ วารสารและนิตยสาร หนังสือพิมพ์ จุลสารและ กฤตภาค ฯลฯ
- 2) ทรัพยากรไม่ตีพิมพ์ เป็นทรัพยากรสารสนเทศที่ใช้การบันทึกลงวัสดุชนิดอื่น ที่ไม่เป็นกระดาษ โดยใช้การมองเห็นหรือการฟังเสียง เพื่อการรับรู้เนื้อหาของสารนิเทศชนิดนั้นๆ โดยใช้เครื่องมือเฉพาะของทรัพยากรสารสนเทศชนิดนั้นทำการถ่ายทอด เช่น รูปภาพ แผนที่ เทปเสียง สไลด์ फिल्मสตริป แผ่นโปร่งใส วิดิทัศน์ รายการโทรทัศน์ ฯลฯ
- 3) ทรัพยากรสื่ออิเล็กทรอนิกส์ประเภทฐานข้อมูลคอมพิวเตอร์ เป็นทรัพยากรสารสนเทศ ที่รวบรวมความรู้จากแหล่งต่าง ๆ มาจัดทำในรูปดิจิทัล โดยต้องอาศัยเครื่องคอมพิวเตอร์ช่วยในการอ่านทรัพยากรสารสนเทศนั้น เช่น ฐานข้อมูลในระบบออนไลน์ ที่ทางสำนักงานบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการพัฒนาการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ได้เปิดบริการแก่ มหาวิทยาลัย จำนวน 6 ฐาน เช่น ฐานข้อมูล H.W.Wilson ฐานข้อมูล IEEE/IEE Electronic Library ฐานข้อมูล ProQuest Dissertation & Theses ฐานข้อมูล ACM Digital Library ฐานข้อมูล Lexis and Nexis ฐานข้อมูล Web of Science และ ฐานข้อมูลที่ห้องสมุดสร้างขึ้น เป็นต้น

แหล่งของทรัพยากรสารสนเทศ

แหล่งของทรัพยากรสารสนเทศ หมายถึง หน่วยงานที่ทำหน้าที่ผลิตรวบรวม หรือเผยแพร่ ทรัพยากรสารสนเทศ รวมถึงแหล่งทรัพยากรบุคคลที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน (เหลาทอง สุริยะ, 2543 : 34) และนอกจากนี้การใช้แหล่งทรัพยากรสารสนเทศของผู้ใช้ ผู้ใช้ส่วนใหญ่จะใช้ ทรัพยากรสารสนเทศจากแหล่งทรัพยากรสารสนเทศที่จะช่วยให้ตนเองสามารถได้ทรัพยากรสารสนเทศ ที่ตรงตามความต้องการได้ และเป็นแหล่งทรัพยากรสารสนเทศที่มีความคงที่ การจัดระบบที่สามารถใช้งานได้ง่าย และยังสามารถจำแนกแหล่งของทรัพยากรสารสนเทศ ออกได้ดังนี้ (ดวงใจ ติรประเสริฐสิน, 2545 :19)

- 1) แหล่งทรัพยากรสารสนเทศบุคคล ถือเป็นแหล่งสารสนเทศปฐมภูมิ เพราะเป็นการสื่อสาร โดยการพูดคุยสนทนาระหว่างบุคคลอาจจะเป็นผู้ปฏิบัติงานและเผยแพร่สารสนเทศในสถาบันบริการ

สารนิเทศ นั้น ๆ หรือในหน่วยงานต่างๆ เช่น เพื่อนร่วมงานภายในหน่วยงานหรือภายนอก หน่วยงาน บรรณารักษ์ซึ่งเป็นผู้ที่รับผิดชอบงานทางด้านบริการให้บริการสารนิเทศ ตลอดจนวิเคราะห์ความต้องการของ หน่วยงานและผู้ใช้ รวมถึงแจ้งผู้ใช้ถึงการบริการและตัวทรัพยากรที่ให้บริการในสถาบันบริการสารนิเทศ และนอกจากนี้ผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาต่างๆ ซึ่งเป็นชื่อที่เรียกผู้ที่มีความรู้ ความสามารถเฉพาะสาขาวิชา ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพ หรือการทำงาน (ประกาศ พาวินันท์ และศิริพร ชิตพันธ์, 2539 อ้างถึงใน ดวงใจ ตรีประเสริฐสิน, 2545 : 19)

2) แหล่งทรัพยากรสารนิเทศสถาบัน เป็นแหล่งสารนิเทศที่เป็นศูนย์รวมความรู้ ความคิดเห็นและเหตุการณ์สำคัญที่ถ่ายทอดให้คนรุ่นหลัง ได้ศึกษา เพื่อสนองความต้องการข่าวสาร ความรู้ ความบันเทิงและการพักผ่อนหย่อนใจของผู้ใช้บริการทุกเพศทุกวัย โดยดำเนินการตามบทบาทและวัตถุประสงค์ของแต่ละแห่ง ซึ่งได้แก่ ห้องสมุด ซึ่งเป็นแหล่งทรัพยากรสารนิเทศสถาบันที่สำคัญต่อการศึกษาค้นคว้าหาความรู้และเป็นแหล่งที่คัดเลือกจัดหา และรวบรวมวัสดุเพื่อการศึกษาค้นคว้าทุกชนิด ทั้งที่เป็นสื่อตีพิมพ์ สื่อไม่ตีพิมพ์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ให้สอดคล้องกับการเรียนการสอนตามหลักสูตรของสถาบัน

3) แหล่งทรัพยากรสารนิเทศอิเล็กทรอนิกส์ เป็นแหล่งทรัพยากรสารนิเทศที่แพร่กระจายข้อมูลข่าวสารผ่านระบบอินเทอร์เน็ต มีทรัพยากรสารนิเทศที่ทันสมัย และเข้าถึงได้สะดวก โดยใช้เครือข่ายคอมพิวเตอร์ในการสื่อสารและเชื่อมโยงสารนิเทศ เพื่อการเข้าถึงทรัพยากรสารนิเทศที่อยู่กระจัดกระจายทั่วโลกได้โดยง่ายและรวดเร็วด้วยมาตรฐานการเชื่อมต่อของกระทรวงกลาโหมสหรัฐอเมริกา ชื่อ ทีซีพี/ไอพี (TCP/IP) ผู้ใช้สามารถใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ที่บ้าน ที่ทำงาน หรือสถาบันบริการสารนิเทศและสามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลดิจิทัลระหว่างกัน ได้อย่างรวดเร็วในทุกรูปแบบทั้งข้อความภาพและเสียง และภาพเคลื่อนไหว

นอกจากนี้ อรรถพล สารพล (2544 : 35) ยังได้จำแนกแหล่งทรัพยากรสารนิเทศออกเป็น 4 แหล่ง ดังนี้

- 1) แหล่งสารนิเทศบุคคล ได้แก่ ประสบการณ์ของตนเอง เพื่อนหรือผู้ร่วมงาน
- 2) แหล่งสารนิเทศสถาบัน ได้แก่ ห้องสมุด โรงเรียน ห้องสมุดมหาวิทยาลัย ห้องสมุดวิทยาลัย ห้องสมุดประชาชน หน่วยงานราชการ
- 3) แหล่งสารนิเทศสื่อมวลชน ได้แก่ หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์
- 4) แหล่งสารนิเทศอื่นๆ ได้แก่ การประชุม / สัมมนา การฝึกอบรม / คู่มือ และนิตรสารการหอกระจายข่าว

ส่วน เหลาทอง สุริยะ (2543 : 34) ได้สรุปไว้ว่า แหล่งของทรัพยากรสารนิเทศจะต้องประกอบไปด้วย

1) แหล่งสารสนเทศภายในตัวบุคคล ผู้แสวงหาทรัพยากรสารสนเทศแต่ละคนสามารถสร้างสรรค์สารสนเทศขึ้นเองได้ โดยการประมวลความคิด ความรู้ ความจำ ประสบการณ์ของตนเอง หรือการสังเกตอย่างมีระบบ มีเป้าหมายอย่างชัดเจน หรืออาจจะสังเกตอย่างไม่มีระบบ ไม่ได้คาดการณ์มาก่อน แต่เมื่อเห็นแล้วสามารถนำผลมาประมวลในภายหลัง นอกจากนี้ยังสามารถหาสารสนเทศได้จาก ไฟล์ข้อมูล เอกสาร ได้รวบรวม และเก็บสะสมไว้เพื่อใช้ประโยชน์ส่วนตัว ไฟล์ข้อมูลเอกสารเหล่านี้เป็นผลสืบเนื่องมาจากการเก็บรวบรวมสารสนเทศ ซึ่งเกิดขึ้นจากพฤติกรรม การแสวงหาสารสนเทศที่เกิดจากความต้องการสารสนเทศที่ไม่รีบด่วน

2) แหล่งสารสนเทศภายนอก หมายถึง แหล่งสารสนเทศที่ไม่ใช่ตัวผู้แสวงหาสารสนเทศ โดยจำแนกได้ดังนี้

2.1) แหล่งสารสนเทศบุคคล บุคคลเป็นช่องทางการสื่อสาร และการแสวงหาข้อมูลอย่างไม่เป็นทางการ ได้แก่ เพื่อนร่วมงาน เพื่อนร่วมอาชีพเดียวกัน เพื่อนบ้าน บุคคลที่เป็นผู้รู้แหล่งบุคคลหรือการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคลเป็นแหล่งสารสนเทศภายนอกที่นิยมใช้ เพื่อค้นหาสารสนเทศที่ต้องการมาเป็นอันดับแรก และเป็นอันดับสองรองจากการใช้ประสบการณ์ความคิดของตนเอง

2.2) แหล่งสารสนเทศสถาบัน คือ สถาบันที่ให้บริการสารสนเทศ ช่วยตอบคำถาม หรือให้ข้อมูลข่าวสาร เรื่องราวที่ต้องการได้ แหล่งสารสนเทศชนิดนี้ รวมถึงตัวบุคคลที่ทำหน้าที่รับผิดชอบ และเกี่ยวข้องกับสถาบัน เช่น บรรณารักษ์ ครู แหล่งสารสนเทศสถาบันสามารถจำแนกได้เป็น

2.2.1) สถาบันจัดตั้งขึ้น โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อดำเนินการและให้บริการสารสนเทศอย่างเป็นทางการ เช่น ห้องสมุด ศูนย์สารสนเทศ เป็นต้น

2.2.2) สถาบันที่ทำหน้าดำเนินงานเฉพาะด้าน แต่สามารถให้บริการข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานที่ต้องการได้ เช่น คณะสัตวแพทย์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น และกระทรวงสาธารณสุข เป็นต้น

3) แหล่งสารสนเทศสื่อมวลชน บุคคลอาจจะเข้าถึงแหล่งสารสนเทศที่ต้องการ โดยการเข้าถึงสื่อมวลชน เช่น ดูหนัง ดูโทรทัศน์ ฟังวิทยุ หรืออ่านหนังสือพิมพ์ แหล่งสารสนเทศสื่อมวลชนนี้สามารถให้คำตอบ หรือเรื่องราวที่ต้องการได้ในทันที พฤติกรรมการเก็บรวบรวมข้อมูลสารสนเทศจึงเกิดจากการใช้แหล่งสื่อมวลชนมากกว่าแหล่งสารสนเทศอื่น

จึงสรุปได้ว่า แหล่งของทรัพยากรสารสนเทศ ส่วนใหญ่ที่ผู้ใช้ใช้ในการค้นหาข้อมูล ข่าวสาร สารความรู้ ส่วนใหญ่จะเป็นในรูปของแหล่งสารสนเทศที่เป็นตัวบุคคล โดยถามเพื่อนร่วมงาน หรือผู้เชี่ยวชาญในสาขานั้น แหล่งสารสนเทศสถาบัน ที่ทำหน้าที่รวบรวมและเผยแพร่สารสนเทศ ตลอดจนแหล่งสารสนเทศสื่อมวลชนที่ให้บริการข่าวสารข้อมูลที่รวดเร็วทันใจ

สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้จำแนกแหล่งของทรัพยากรสารสนเทศ โดยยึดหลักการจำแนกตามหลักแนวคิดของนักวิชาการประกอบกับความทันสมัยของเทคโนโลยีสารสนเทศที่เพิ่มมากขึ้น ก่อให้เกิดแหล่งทรัพยากรสารสนเทศใหม่เพิ่มมากขึ้นเช่นกัน ผู้วิจัยจึงยึดหลักการจำแนกแหล่งของทรัพยากรสารสนเทศตามหลักของ ดวงใจ ศิริประเสริฐสิน (2545 : 19) ซึ่งจำแนกเป็น 3 แหล่ง ดังนี้

- 1) แหล่งทรัพยากรสารสนเทศบุคคล โดยหมายรวมถึง แหล่งความรู้จากตัวบุคคล
- 2) แหล่งทรัพยากรสารสนเทศสถาบัน โดยหมายรวมถึง แหล่งทรัพยากรสารสนเทศที่ได้จากแหล่งบริการสารสนเทศ
- 3) แหล่งทรัพยากรสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ โดยหมายรวมถึง แหล่งทรัพยากรสารสนเทศที่แพร่กระจายข่าวสารบนระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

ลักษณะของทรัพยากรสารสนเทศ

ลักษณะของทรัพยากรสารสนเทศ จะเป็นเรื่องของภาษาที่ใช้ในการนำเสนอเนื้อหาของทรัพยากรสารสนเทศ ตลอดจนความทันสมัยของทรัพยากรสารสนเทศ ซึ่งสามารถจำแนกได้ดังนี้

- 1) ภาษา หมายถึง คำพูดหรือถ้อยคำที่ใช้สื่อสารเพื่อให้เกิดความเข้าใจ และเป็นส่วนที่สำคัญที่นำมาใช้เพื่อการสื่อสาร และเพื่อการเรียนรู้สิ่งต่างๆ ภาษา จึงเป็นเครื่องมือที่ใช้สื่อสารที่สำคัญที่สุดของมนุษย์ เพราะช่วยให้มีความเข้าใจที่ตรงกันในด้านการแสดงความคิดเห็น ความรู้สึกนึกคิด อารมณ์ ความต้องการที่จะถ่ายทอดจากตนเองไปยังบุคคลอื่น และเป็นที่ยอมรับอย่างแพร่หลายในสังคม และภาษาอาจจะแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ คือ วจนภาษา เป็นการสื่อความหมายโดยการใช้ถ้อยคำจากการเปล่งเสียงออกมาเป็น คำพูด มีความหมาย และ อวจนภาษา เป็นการสื่อความหมายโดยไม่ใช้คำพูด แต่ใช้กิริยาท่าทางหรืออาการภาษา (พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน, 2530 ; สนิท ฉิมเล็ก, 2542 ; สมโพธิ์ พุกเวส, 2534 ; ดวงใจ ศิริประเสริฐสิน, 2545)

นอกจากนี้ การใช้ภาษาที่ดีนั้น นอกจากจะเขียนถูกต้องตามอักขรวิธีแล้ว ควรมีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ การใช้คำ การเรียงลำดับความ และการผูกประโยค ซึ่งต้องชัดเจน กระชับ และตรงความหมาย โดยเฉพาะภาษาไทย ซึ่งเป็นภาษาที่ยาก และเป็นคำที่มีความหมายสมบูรณ์ในตัว คำบางคำอาจจะมีหลายความหมาย ทำให้ไม่สามารถสื่อสารได้ตรงตามความต้องการ (ดวงใจ ศิริประเสริฐสิน, 2545 : 17) ในวงการศึกษ ภาษาเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจให้ตรงกัน โดยเฉพาะในวงการศึกษและวงการวิชาการแต่ละสาขาต่างภาษา คำศัพท์เทคนิคเฉพาะตัวทำให้นักวิชาการ หรืออาจารย์จำเป็นต้องมีทักษะด้านภาษาเป็น

อย่างดี เพื่อการศึกษาวิชาการต่างๆ ให้มีความละเอียดลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น จึงมีความจำเป็นและต้องการ
ทรัพยากรสารสนเทศในรูปแบบของภาษาที่ตนเอง มีความรู้ความสามารถในการทำความเข้าใจ
(สิริรัตน์ ตะราชย์, 2540)

ดังนั้น การเลือกใช้ทรัพยากรสารสนเทศของอาจารย์เพื่อใช้ในงานวิจัยและงานเขียนทาง
วิชาการ จึงมักจะพบว่า อาจารย์มีการใช้ทรัพยากรสารสนเทศที่เป็นภาษาที่ตนเองคุ้นเคย และ
เชี่ยวชาญ ทั้งนี้เพื่อเป็นการประหยัดเวลาในการนำทรัพยากรสารสนเทศเหล่านั้นมาใช้ (ดวงใจ
ดิระประเสริฐสิน, 2545 : 17) นอกจากนี้ นักวิชาการหรือผู้เขียนบทความส่วนใหญ่มักจะใช้
ทรัพยากรสารสนเทศในการอ้างอิงงานที่เขียนโดยใช้ทรัพยากรสารสนเทศที่เป็นภาษาของตนเอง
มากกว่าภาษาอื่น ทั้งนี้เนื่องจากผู้เขียนงานวิชาการส่วนใหญ่จะเข้าใจภาษาของตนเองได้เป็นอย่างดี
และสามารถตีความรูปแบบประโยคได้อย่างลึกซึ้ง (Line, 1969) สำหรับการวิจัยในครั้งนี้จะจำแนก
รูปแบบภาษาของทรัพยากรสารสนเทศออกเป็น ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และภาษาอื่นใดที่คณาจารย์
ใช้ในงานวิจัยและงานเขียนทางวิชาการที่นอกเหนือจากภาษาดังกล่าว

2) ความทันสมัยของทรัพยากรสารสนเทศ หมายถึง ช่วงอายุของสารสนเทศ ซึ่งเป็นลักษณะ
ทางธรรมชาติที่สำคัญอย่างหนึ่งของทรัพยากรสารสนเทศที่มีการเปลี่ยนแปลง ทรัพยากรสารสนเทศ
บางชนิดอายุการใช้งานจะสั้น บางชนิดรูปแบบอายุจะยาวนาน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเลือกใช้
ทรัพยากรสารสนเทศนั้น (ชัชวาล วงษ์ประเสริฐ, 2537)

นอกจากนี้ ภาวิณี สินธุโครต (2540) และ ขวัญชนก สีนาราช (2539) ได้จำแนกความ
ทันสมัยของทรัพยากรสารสนเทศออกเป็น 5 ระดับ คือ

- 1) สารนิเทศที่ผลิตไม่เกิน 1 ปี
- 2) สารนิเทศที่ผลิตออกมาแล้วมากกว่า 1 ปี แต่ไม่เกิน 5 ปี
- 3) สารนิเทศที่ผลิตออกมาแล้วมากกว่า 5 ปี แต่ไม่เกิน 10 ปี
- 4) สารนิเทศที่ผลิตตั้งแต่ 10 ปี ขึ้นไป
- 5) สารนิเทศที่ไม่จำกัดอายุ

ประภาวดี สืบสนธิ์ (2533) ได้กล่าวไว้ว่า ความทันสมัยของทรัพยากรสารสนเทศมี
ความสัมพันธ์กับสาขาวิชาหรือเนื้อหาของตัวทรัพยากรสารสนเทศนั้น ดังจะเห็นได้จาก ช่วงอายุของ
ทรัพยากรสารสนเทศในสาขาทฤษฎีหรือประวัติศาสตร์ที่ผู้ใช้ต้องการจะตรงกันข้ามกับช่วงอายุของ
ทรัพยากรสารสนเทศ ส่วนในสาขาวิทยาศาสตร์หรือวิทยาศาสตร์ประยุกต์ที่ต้องการใช้งานจะยิ่งน้อย
เพราะตัวทรัพยากรสารสนเทศมีความเปลี่ยนแปลงมีความทันสมัยมากขึ้น เช่นเดียวกับงานวิจัยของ
ดวงใจ ดิระประเสริฐสิน (2545) ที่ศึกษาเรื่อง การใช้สารสนเทศเพื่อการสอนของอาจารย์
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ที่พบว่า อาจารย์สำนักแพทยศาสตร์ และสำนักเทคโนโลยีสังคมมี

การใช้สารสนเทศที่มีความทันสมัย 1 ปีมีค่าเฉลี่ยที่สูงสุด นอกจากนี้ นันทิยา จรุงแสง (2544) ได้ศึกษา การใช้ทรัพยากรสารสนเทศห้องสมุดเพื่องานวิจัยและงานเขียนทางวิชาการของคณาจารย์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตบางเขน พบว่า อาจารย์ทุกตำแหน่ง เลือกใช้ ทรัพยากรสารสนเทศที่เป็นฉบับปัจจุบันมากที่สุด ส่วน กรรณิการ์ มูลทวี (2538) ศึกษา การใช้สารนิเทศของอาจารย์สถาบันราชภัฏ พบว่า อาจารย์สถาบันราชภัฏในเขตกรุงเทพมหานครใช้สารนิเทศที่มีความทันสมัยแตกต่างกับอาจารย์สถาบันราชภัฏนอกเขตกรุงเทพมหานคร กล่าวคือ อาจารย์สถาบันราชภัฏในเขตกรุงเทพมหานครใช้สารนิเทศที่มีช่วงอายุ 1-6 เดือน และ 6-12 เดือน มากกว่าอาจารย์สถาบันราชภัฏนอกเขตกรุงเทพมหานคร ยกเว้น สารนิเทศที่มีอายุ 1-5 ปี และ 6-10 ปี ซึ่งอาจารย์สถาบันราชภัฏนอกเขตกรุงเทพมหานครใช้มากกว่าอาจารย์สถาบันราชภัฏในเขตกรุงเทพมหานคร จึงทำให้ผู้วิจัยกำหนดช่วงอายุความทันสมัยของทรัพยากรสารสนเทศที่คณาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต ใช้เพื่องานวิจัยและงานเขียนทางวิชาการ สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ดังนี้

- 1) ทรัพยากรสารสนเทศฉบับปัจจุบัน
- 2) ทรัพยากรสารสนเทศที่มีอายุ 1- 6 เดือน
- 3) ทรัพยากรสารสนเทศที่มีอายุ 6-12 เดือน
- 4) ทรัพยากรสารสนเทศที่มีอายุ 1-5 ปี
- 5) ทรัพยากรสารสนเทศที่มีอายุ 6-10 ปี

ความหมายของงานเขียนทางวิชาการและงานวิจัย

งานเขียนทางวิชาการและงานวิจัย เกิดจากการศึกษาค้นคว้ารวบรวมเพื่อให้เกิด ทฤษฎี ความรู้ใหม่ ๆ และเป็นสิ่งที่ใช้พิจารณาความสามารถของบุคคล ดังที่ได้มีผู้ให้ความหมายของงานเขียนทางวิชาการและงานวิจัย ไว้ดังนี้

ภาวิณี มูลทวี (2542 : 14) ได้สรุปไว้ว่า งานเขียนทางวิชาการ หมายถึง ผลงานที่สร้างขึ้นจากการศึกษาค้นคว้ารวบรวมเรียบเรียงขึ้นมาเป็นความรู้ใหม่ โดยผลงานนั้นจะต้องได้มาตรฐาน มีคุณภาพ ให้สาระความรู้ ทำให้วิทยาการในด้านต่างๆ เจริญก้าวหน้า และนำไปใช้พัฒนางานในหน้าที่ ส่วน ศศิธร หวังคำกลาง (2542 : 17) ได้สรุปความหมายของงานเขียนทางวิชาการ ไว้ว่า ผลงานที่เกิดจากการศึกษาค้นคว้าวิจัยอย่างมีระบบในแขนงวิชาใดวิชาหนึ่งจัดทำขึ้น ในหลายลักษณะ โดยผู้เขียนมุ่งสื่อสารความรู้มากกว่าที่มุ่งประโยชน์ทางความรู้ อารมณ์หรือความบันเทิง โดยมีหลักฐานอ้างอิงเชื่อถือได้

จึงสรุปความหมายของ งานเขียนทางวิชาการ ได้ว่า เป็นผลงานที่เกิดขึ้นจากการศึกษาค้นคว้า เพื่อเปรียบเทียบเรียงเรียงเป็นทฤษฎีความรู้ใหม่ โดยมีการวิจัย วิเคราะห์อย่างมีระบบ มีมาตรฐานมุ่งสาระความรู้ มากกว่าความบันเทิง โดยมีหลักฐานที่อ้างอิงที่เชื่อถือได้

ส่วน งานวิจัย หมายถึง ผลงานที่ค้นคว้าอย่างดี อย่างมีระบบ และมีจุดมุ่งหมายอย่างแน่นอนเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูล หรือหลักการบางอย่างที่จะนำไปสู่ความก้าวหน้าทางวิชาการ หรือการนำวิชาการนั้นมาประยุกต์ มีลักษณะเป็นเอกสารที่มีรูปแบบถูกต้องตามหลักและวิธีการของการวิจัย (กุลวนิดา ตุงคะเสริม, 2530 : 15) นอกจากนี้ นันทิยา จรุงแสง (2544 : 6) ได้สรุปความหมายงานวิจัย ไว้ว่าหมายถึง ผลงานที่มีการค้นคว้าอย่างมีระบบ และมีจุดมุ่งหมายอย่างแน่นอนของคณาจารย์เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลหรือหลักการบางอย่างที่จะนำไปสู่ความก้าวหน้าทางวิชาการ หรือการนำวิชาการนั้นมาประยุกต์ มีลักษณะเป็นเอกสารที่มีรูปแบบของการวิจัย ตามหลักวิชาการ เช่น มีการตั้งสมมุติฐาน หรือ มีการกำหนดปัญหาที่ชัดเจนสมเหตุสมผล โดยต้องระบุจุดประสงค์ที่ชัดเจนแน่นอน มีการรวบรวม ข้อมูล พิจารณาวิเคราะห์ ตีความและสรุปผลการวิจัย ที่สามารถให้คำตอบหรือบรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการ และ สุทธิลักษณ์ อัมพันวงศ์ (2535 : 62) ได้สรุปความหมายของ งานวิจัย ว่าหมายถึง การค้นหาข้อเท็จจริงอย่างจริงจังรอบคอบและมีระบบ เพื่อที่จะได้ข้อมูลบางอย่างที่แท้จริงในเรื่องนั้น ๆ และนำมาวิเคราะห์เพื่อให้เกิดความรู้อย่างสมบูรณ์หรือนำผลการวิจัยมาใช้แก้ปัญหาในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า งานวิจัย หมายถึง ผลงานที่มีการศึกษาค้นคว้าอย่างมีระบบ มีจุดมุ่งหมาย ที่แน่นอนเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลและหลักการที่จะนำไปสู่ความก้าวหน้าทางวิชาการ มีรูปแบบและลักษณะตรงตามมาตรฐานรูปแบบการวิจัย เช่น การตั้งสมมุติฐาน การกำหนดปัญหาที่ชัดเจน มีวัตถุประสงค์แน่นอน และผลของงานวิจัยต้องตอบสนองความประสงค์ตามที่ต้องการได้

ประเภทของงานเขียนทางวิชาการและงานวิจัย

งานเขียนทางวิชาการและงานวิจัย สามารถจำแนกเป็นประเภทได้ดังนี้ (กุลวนิดา ตุงคะเสริม, 2530 : 15 ; สุทธิลักษณ์ อัมพันวงศ์, 2535 : 62)

1) หนังสือ / ตำรา คือ เอกสารทางวิชาการที่ใช้ในการเรียนการสอนวิชาใดวิชาหนึ่ง ที่มีการเรียบเรียงอย่างมีระบบ มีเนื้อหาสาระอย่างละเอียด ครอบคลุมวิชาหรือส่วนของวิชาที่ตนเชี่ยวชาญ โดยวัตถุประสงค์เพื่อใช้เป็นหลักในการเรียนตามหลักสูตร โดยต้องจัดทำเป็นรูปเล่มอย่างเรียบร้อย

2) เอกสารคำสอน คือ เอกสารคำบรรยาย หรืออุปกรณ์ที่ใช้ในการสอนวิชาใดวิชาหนึ่ง เนื้อหาจะมีความสมบูรณ์มากกว่า เอกสารประกอบการสอน เช่น เอกสารคำสอนมีลักษณะ ถอดความจากคำบรรยายในชั้นเรียน เป็นต้น

3) เอกสารประกอบการสอน คือ เอกสารหรืออุปกรณ์ที่ใช้ประกอบการสอนในวิชาใดวิชาหนึ่ง ลักษณะเป็นเอกสารหรืออุปกรณ์ที่เกี่ยวกับวิชาที่สอน ประกอบด้วย แผนการสอน หัวข้อ คำบรรยายมีรายละเอียดพอสมควรหรืออาจมีข้อบกพร่อง หนังสืออ่านประกอบ บทคัดย่อเอกสารที่เกี่ยวข้อง หรือภาพเคลื่อนไหวที่ใช้ประกอบในการเรียนการสอน

4) ผลงานวิจัย / บทความทางวิชาการ คือ เอกสารหรือผลงานที่มีการค้นคว้าอย่างเป็นระบบ หรือเรียบเรียงจากงานเขียนทางวิชาการของตนเองหรือของคนอื่น และหรือมีจุดมุ่งหมายอย่างแน่นอนเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูล ที่จะนำไปสู่ความก้าวหน้าทางวิชาการ หรือการนำวิชาการนั้น มาประยุกต์ โดยเฉพาะงานวิจัย ยังสามารถ แบ่งออกเป็น

4.1) การวิจัยเอกสาร (Documentary research) คือ การค้นหาเอกสารภายในห้องสมุด จากสิ่งพิมพ์และวัสดุประเภทต่างๆ โดยสิ่งพิมพ์ที่นำมาใช้ มี 2 อย่าง คือ เอกสารต้นเรื่อง คือ เอกสารของเรื่องนั้นๆ และเอกสารรอง คือ เอกสารที่มีใช้ต้นต่อของเอกสารนั้นๆ

4.2) การวิจัยโดยการสำรวจ (Survey research) คือการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ และการสังเกตการณ์

4.3) การวิจัยโดยการทดลอง (Experimental research) คือ การเปรียบเทียบผลการวิจัย จากการทดลอง 2 กลุ่ม คือ กลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม โดยนำผลการวิจัยมาเปรียบเทียบกัน

4.4) การศึกษาเฉพาะกรณี (Case study) คือ การศึกษาอย่างละเอียดถี่ถ้วนเกี่ยวกับบุคคล คนเดียว หรือกลุ่มบุคคล หรือสถาบันแห่งใดแห่งหนึ่ง เพื่อให้ทราบสาเหตุของเรื่อง

วัตถุประสงค์ของงานเขียนทางวิชาการและงานวิจัย

วัตถุประสงค์ของงานเขียนทางวิชาการและงานวิจัย มีดังนี้ (ภาวนี มูลทวี, 2542 ; วิสัย (อัครกฤษยา) สดงคุณท์, 2537)

1) เพื่อฝึกการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองอย่างกว้างขวางลึกซึ้งซึ่งทำให้เกิดความรู้ใหม่ ตลอดจนข้อเท็จจริงที่สามารถถ่ายทอดให้นักศึกษาและผู้สนใจอื่น ๆ ได้

2) สามารถนำไปใช้ในเชิงปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหาและปรับปรุงงานทั้งโดยตรงและโดยการประยุกต์ใช้โดยเฉพาะอย่างยิ่งการวิจัย

3) แสดงถึงเกียรติภูมิของสถาบันและความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผลงานที่ผลิตในสถาบันอุดมศึกษา ตลอดจนการฝึกฝนตนเองในการทำเอกสารประกอบคำสอน และเอกสารการสอนได้ด้วยตนเอง และเป็นสื่อในการเผยแพร่ความรู้ ความคิดนั้นให้แพร่หลาย กว้างขวางออกไป เป็นการเผยแพร่ชื่อเสียงเกียรติคุณของผู้เขียน และเพื่อการเลื่อนตำแหน่งของผู้เขียนอีกด้วย

4) แสดงให้เห็นความต่อเนื่อง ความสัมพันธ์ และความก้าวหน้าของความรู้ในแขนง วิชาการนั้น ๆ ตลอดจนเป็นเครื่องเชิดชูวิชาชีพ เพราะทุกวิชาชีพต้องมีผลงานทางวิชาการตลอดจน งานวิจัยที่เป็นพื้นฐานการสนับสนุน

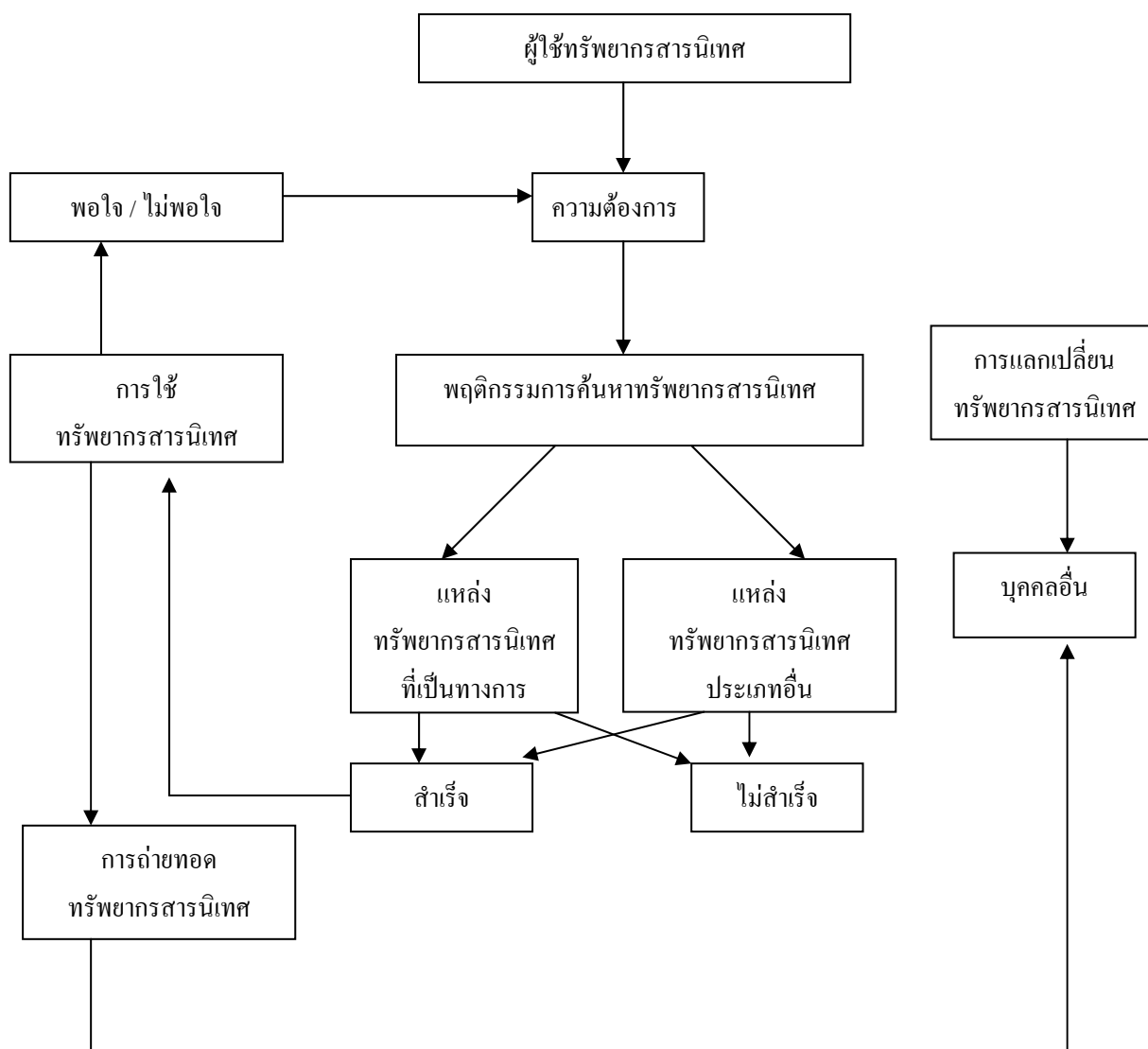
5) เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนทั้งในด้านเนื้อหาสาระ และกระบวนการเรียนรู้ต่างๆ ของ อาจารย์ผู้สอนและนักศึกษา

แนวคิด รูปแบบพฤติกรรมการใช้และการแสวงหาทรัพยากรสารสนเทศ

การใช้ทรัพยากรสารสนเทศเป็นคำที่มีความหมายเชื่อมโยงและเกี่ยวข้องกับ Need, Demand, Want และ Requirement ซึ่งเป็นกระบวนการรับรู้ที่มีระดับของความต้องการที่แตกต่างกัน (Bouazza, 1989 : 145 อ้างถึงใน นันทิยา จรุงแสง, 2544 : 17) และการใช้ทรัพยากรสารสนเทศจะเกิดขึ้นหลังจากพบว่า ตนเองมีความต้องการทรัพยากรสารสนเทศลักษณะใด และรูปแบบใด จากแหล่งใด มาใช้ในการแก้ปัญหาและช่วยในการตัดสินใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่งของบุคคล โดยที่ Wilson (1981) ได้ทำการศึกษาถึงความต้องการใช้ทรัพยากรสารสนเทศของผู้ใช้ เพื่อให้ทราบถึง พฤติกรรมการแสวงหาทรัพยากรสารสนเทศของผู้ใช้ จะได้นำผลการแสวงหาทรัพยากรสารสนเทศ เพื่อเชื่อมโยงไปสู่พฤติกรรมการใช้ทรัพยากรสารสนเทศของผู้ใช้ ว่าพอใจผลของการแสวงหาหรือไม่ เพียงใด โดยสามารถสรุปได้ดังนี้ ผู้ใช้ทรัพยากรสารสนเทศ เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการแสวงหา ทรัพยากรสารสนเทศ เมื่อผู้ใช้เกิดความต้องการใช้ทรัพยากรสารสนเทศก็จะเกิดพฤติกรรมค้นหา ทรัพยากรสารสนเทศจากแหล่งทรัพยากรสารสนเทศที่เป็นสถาบัน เช่น ห้องสมุด หรือศูนย์สารสนเทศ และหรืออาจจะเป็นทรัพยากรสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ เช่น เว็บไซต์ ของหน่วยงานราชการและ องค์กรเอกชนต่าง ๆ ที่ให้ความรู้และรายละเอียดของทรัพยากรสารสนเทศที่ต้องการได้ และ นอกจากนี้การรับรู้และพฤติกรรมกรรมการแสวงหาทรัพยากรสารสนเทศผู้ใช้อาจจะใช้หรือได้รับจาก แหล่งทรัพยากรสารสนเทศบุคคล เช่น ถามเพื่อน ถามบรรณารักษ์ห้องสมุด และทรัพยากรสารสนเทศ ดังกล่าวอาจอยู่ในรูป ข้อเท็จจริง (Fact) คำแนะนำ (Advice) หรือในรูปของความคิดเห็น (Opinion) ซึ่งอาจจะอยู่ในรูปลายลักษณ์อักษรหรือคำพูด (Oral) ก็ได้ ต่อมาในปี 1999 Wilson ได้

เสนอรูปแบบพฤติกรรมกรค้นและการแสวงหาทรัพยากรสารสนเทศของบุคคลเพิ่มเติมว่า นอกจากมีการแสวงหาทรัพยากรสารสนเทศมาใช้ตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการจากแหล่งทรัพยากรสารสนเทศต่าง ๆ แล้วนั้น บุคคลเหล่านั้นยังมีการแลกเปลี่ยนทรัพยากรสารสนเทศระหว่างกัน โดยกระบวนการดังกล่าวเรียกว่า รูปแบบพฤติกรรมกรการแสวงหาทรัพยากรสารสนเทศ ดังภาพประกอบต่อไปนี้

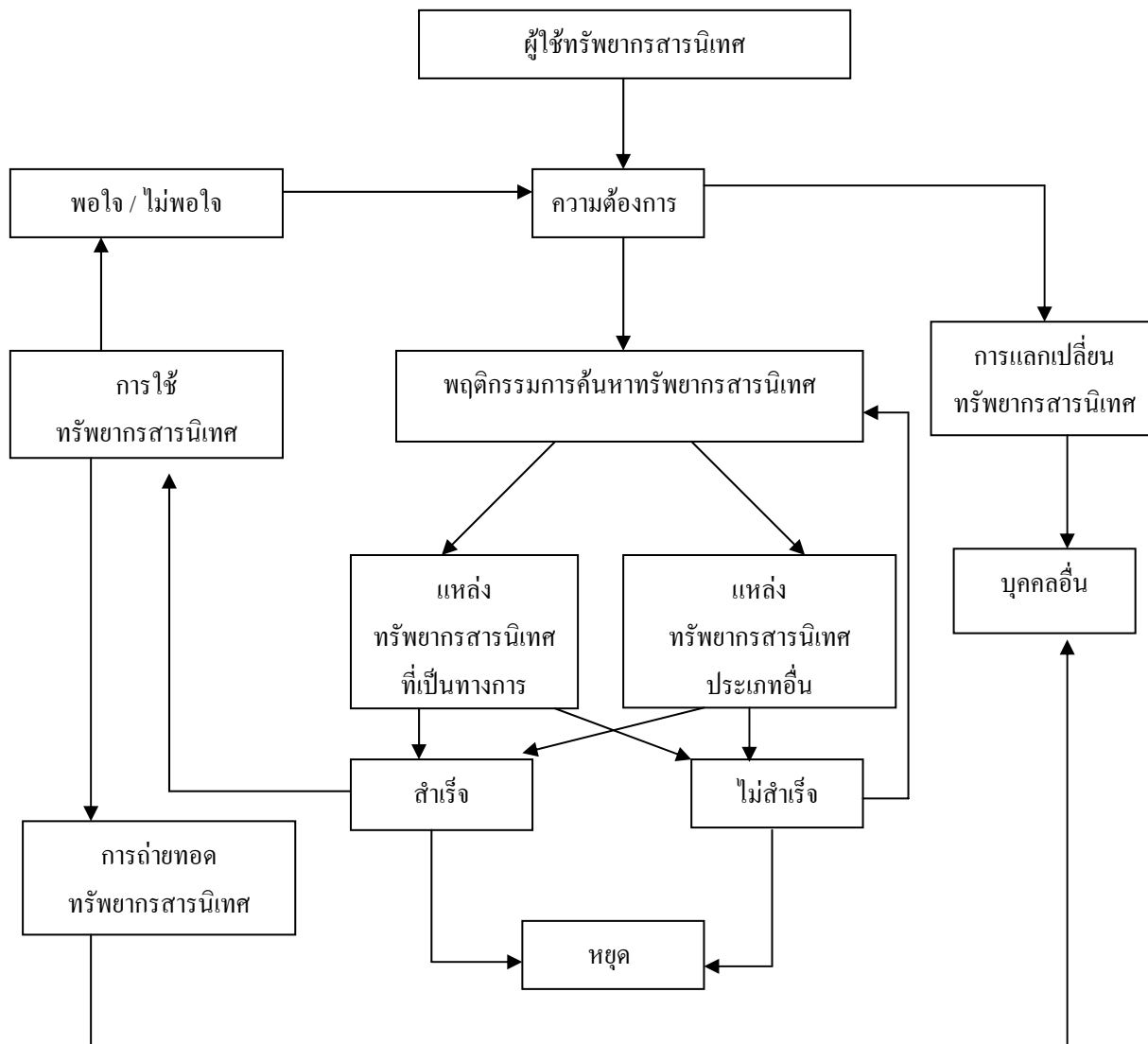
ภาพประกอบที่ 3 รูปแบบพฤติกรรมกรการแสวงหาทรัพยากรสารสนเทศ (Wilson, 1999)

สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้อาศัยแนวคิดเรื่อง รูปแบบพฤติกรรมแสวงหาทรัพยากรสารสนเทศของ Wilson (1999) ที่ระบุว่า ความต้องการใช้ทรัพยากรสารสนเทศของบุคคลนำไปสู่การใช้และการแสวงหาทรัพยากรสารสนเทศ โดยมีคำถามว่าทรัพยากรสารสนเทศอะไรที่ผู้ใช้ต้องการใช้เพื่อตอบสนองวัตถุประสงค์ของผู้ใช้ และเริ่มต้นกระบวนการแสวงหาทรัพยากรสารสนเทศ และแลกเปลี่ยนทรัพยากรสารสนเทศจากแหล่งทรัพยากรสารสนเทศประเภทต่าง ๆ อย่างไร ตลอดจนปัญหาที่เกิดจากการใช้และการแสวงหาทรัพยากรสารสนเทศของผู้ใช้ มาดัดแปลงเพื่อเป็นแนวคิดในการวิจัยและอภิปรายผลการศึกษา ดังภาพประกอบต่อไปนี้

ภาพประกอบ 4 รูปแบบพฤติกรรมแสวงหาทรัพยากรสารสนเทศ¹

¹ ดัดแปลงจาก Wilson (1999)

จากภาพดังกล่าวสามารถสรุปได้ว่า เมื่อผู้ใช้ทรัพยากรสารสนเทศเกิดความต้องการใช้ทรัพยากรสารสนเทศ จึงเกิดพฤติกรรมค้นหาทรัพยากรสารสนเทศจากแหล่งทรัพยากรสารสนเทศที่เป็นทางการ เช่น ห้องสมุด หรือศูนย์สารสนเทศ และหรืออาจจะเป็นแหล่งทรัพยากรสารสนเทศอื่น ๆ

เช่น หน่วยงานของรัฐ และเอกชน สมาคม เป็นต้น เพื่อที่จะได้ทรัพยากรสารสนเทศที่ต้องการ นอกจากนี้ เมื่อผู้ใช้เกิดความต้องการใช้ทรัพยากรสารสนเทศอาจจะค้นหาทรัพยากรสารสนเทศได้จากการแลกเปลี่ยนกับบุคคลอื่น ๆ ซึ่งสามารถให้ข้อคิดเห็น คำแนะนำ หรือข้อเท็จจริง ที่รวดเร็ว ส่วนทรัพยากรสารสนเทศที่ได้โดยการแลกเปลี่ยนอาจจะอยู่ในรูปแบบของการบอกเล่า หรือการเขียนก็เป็นได้ และในการค้นหาทรัพยากรสารสนเทศนั้น ผู้ใช้อาจจะประสบผลสำเร็จ หรือไม่สำเร็จ ก็เป็นได้ ถ้าหากการค้นหาทรัพยากรสารสนเทศไม่ประสบผลสำเร็จหรือล้มเหลวผู้ใช้อาจจะหยุดพฤติกรรมการค้นหาทรัพยากรสารสนเทศ หรือเริ่มกระบวนการค้นหาทรัพยากรสารสนเทศจากแหล่งทรัพยากรสารสนเทศประเภทต่าง ๆ อีกครั้งหนึ่งเพื่อให้ได้ทรัพยากรสารสนเทศที่ตรงกับความต้องการใช้ และบางกรณีเมื่อผู้ใช้ประสบผลสำเร็จในการค้นหาทรัพยากรสารสนเทศผู้ใช้อาจหยุดโดยไม่นำไปใช้ หรือนำไปใช้ตามวัตถุประสงค์ของผู้ใช้ได้ทั้งสองกรณี และทรัพยากรสารสนเทศที่ได้จากการค้นหา อาจจะสนองตอบหรือไม่สนองตอบต่อความต้องการใช้ ได้

นอกจากนี้ Wilson (1999) ยังได้เสนอแนะถึงปัจจัยความต้องการในการใช้และการค้นหาทรัพยากรสารสนเทศของบุคคลส่วนใหญ่ไว้ว่า จะเกิดขึ้นจาก เพศ อายุ และแหล่งของทรัพยากรสารสนเทศ ตลอดจนลักษณะของทรัพยากรสารสนเทศที่รวมถึงความทันสมัยและความเหมาะสมของรูปแบบภาษาที่ใช้ในการนำเสนอเนื้อหาของทรัพยากรสารสนเทศที่ผู้ใช้สามารถใช้และเข้าใจได้ นอกจากนี้ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน และตำแหน่งหน้าที่ของผู้ใช้ที่แตกต่างกันล้วนส่งผลต่อพฤติกรรมแสวงหาทรัพยากรสารสนเทศเพื่อนำไปใช้ในแก้ปัญหา หรือจัดสิ่งที่สงสัยของผู้ใช้ทั้งสิ้น ส่วน ประภาวดี สืบสนธิ์ (2532) ได้จำแนกการใช้ทรัพยากรสารสนเทศของบุคคลออกเป็น 4 ประเด็น คือ

- 1) เพื่อสนองความต้องการส่วนบุคคล
- 2) เพื่อการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต
- 3) เพื่อการปฏิบัติงาน
- 4) เพื่อปกครองสังคมและเพื่อวัตถุประสงค์อื่นในระดับสูงขึ้นไปในระดับชาติ เพื่อ

แลกเปลี่ยนวัฒนธรรม เพื่อถ่ายทอดเทคโนโลยี

สำหรับ จีรวรรณ ภักดีบุตร (2535) และ Chen (1982) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีผลต่อการใช้ทรัพยากรสารสนเทศของบุคคล ไว้ว่า

- 1) ภารกิจทางด้านอาชีพและการงานของผู้ใช้ ความแตกต่างระหว่างบุคคล กลุ่มอาชีพ ตำแหน่งหน้าที่ มีส่วนกำหนดลักษณะการค้นหาและการแสวงหาทรัพยากรสารสนเทศ โดยจะครอบคลุม ในส่วนของหน้าที่รับผิดชอบของแต่ละบุคคล สาขาวิชาที่ผู้ใช้ประกอบอาชีพและปฏิบัติงานตลอดจนลักษณะและสภาพแวดล้อมขององค์กร

- 2) คุณสมบัติส่วนตัวของผู้ใช้ เป็นปัจจัยที่สำคัญในการกำหนดพฤติกรรมและการใช้ทรัพยากรสารสนเทศ นั้นๆ เช่น สาขาวิชาที่ผู้ใช้สนใจ และระดับการศึกษาของผู้ใช้ รวมทั้งสภาพแวดล้อมส่วนตัวของผู้ใช้ ไม่ว่าจะเป็น อายุ ประสบการณ์ในการทำงาน และรายได้ เป็นต้น
- 3) การเข้าถึงและการใช้ทรัพยากรสารสนเทศนั้น เช่น มีแหล่งทรัพยากรสารสนเทศ และคู่มือช่วยค้น และสามารถค้นหาได้ง่ายดาย
- 4) ตัวทรัพยากรสารสนเทศ จะต้องมีความถูกต้องน่าเชื่อถือ และตรงตามความต้องการของผู้ใช้

นอกจากนี้ ชัชวาล วงษ์ประเสริฐ (2537) ได้กล่าวถึงสาเหตุที่สำคัญในการตัดสินใจเลือกใช้ทรัพยากรสารสนเทศของบุคคล ไว้ 5 ประการ คือ

- 1) แหล่งทรัพยากรสารสนเทศนั้นหาได้ง่าย ซึ่งอาจจะเป็นแหล่งที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการก็ได้
- 2) พิจารณาจากประโยชน์คุณค่าของทรัพยากรสารสนเทศว่าสามารถใช้ประโยชน์ในการแก้ปัญหาได้น้อยเพียงใด
- 3) ภูมิหลังและลักษณะของผู้ใช้ เช่น ประสบการณ์ อายุ เพศ ฯลฯ
- 4) ระบบสังคม การเมือง เศรษฐกิจและรายได้ ของผู้ใช้ โดยเฉพาะตำแหน่งในสังคมจะเป็น ตัวกำหนดความต้องการและการใช้ทรัพยากรสารสนเทศ
- 5) ผลของการใช้ทรัพยากรสารสนเทศครั้งที่ผ่านมา ว่าได้สารสนเทศที่ตรงตามความต้องการหรือไม่มากนักน้อยเพียงใด

จากปัจจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า การใช้ทรัพยากรสารสนเทศของแต่ละบุคคล จะเกิดขึ้นจากภารกิจในด้านอาชีพและการทำงานของผู้ใช้ รวมทั้งระดับการศึกษา สภาพแวดล้อมส่วนตัว ไม่ว่าจะเป็น ประสบการณ์ในการทำงาน เพศ อายุ รายได้ แหล่งของทรัพยากรสารสนเทศ ลักษณะของทรัพยากรสารสนเทศที่รวมถึงความทันสมัยและความเหมาะสมของรูปแบบภาษา หรือความสามารถในการเข้าถึงแหล่งทรัพยากรสารสนเทศรวมทั้งการใช้ทรัพยากรสารสนเทศในครั้งที่ผ่านมาว่าตอบสนองความต้องการในการใช้ทรัพยากรสารสนเทศได้มากนักน้อยเพียงใด ในส่วนของวงการศึกษา Needham (1981 อ้างถึงใน สิริยุดา สิทธิบุณ, 2541 : 13) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้ทรัพยากรสารสนเทศของ ครู อาจารย์ ว่าส่วนใหญ่เกิดจาก

- 1) ตัวทรัพยากรสารสนเทศ ได้แก่ ประเภทของสารสนเทศที่ต่างกัน อาจทำให้รูปแบบการใช้ต่างกัน
- 2) องค์กร มีผลกระทบต่อการใช้ทรัพยากรสารสนเทศ เช่น สภาพการสอนที่ผู้สอนมีโอกาสนในการเสนอความคิดและแนวปฏิบัติ เพื่อนำไปสู่การอภิปรายและความร่วมมือระหว่างผู้สอน

ด้วยกัน และอาจขึ้นอยู่กับการบริหารของผู้บริหารและวิธีการที่ผู้บริหารติดต่อกับกลุ่มครู โดยเฉพาะการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบและการตัดสินใจของผู้สอนที่มีส่วนร่วมด้วย

3) ลักษณะเฉพาะบุคคล ได้แก่ ประสบการณ์ในการสอน พื้นฐานการศึกษา สาขาวิชาที่สอน ตำแหน่งหน้าที่ ส่งผลต่อการใช้ทรัพยากรสารสนเทศ

4) ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การสื่อสารแบบไม่เป็นทางการระหว่างกลุ่มผู้สอน ไม่ว่าจะเป็นการพูดคุยกันในห้องพักครู โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่มีความเชี่ยวชาญภายในกลุ่ม หรือผู้ที่ทำหน้าที่กลั่นกรอง จะมีอิทธิพลในกระบวนการใช้สารสนเทศมากกว่าคนอื่น ๆ โดยเป็นผู้ให้คำปรึกษาและช่วยกำหนดวิธีการจากแนวคิดของครูผู้สอน

จากที่กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้ทรัพยากรสารสนเทศของครู อาจารย์ ส่วนใหญ่เกิดจาก ตัวทรัพยากรสารสนเทศ ทั้งในด้านประเภทและรูปแบบของทรัพยากรสารสนเทศ การสื่อสารภายในองค์กร โดยการใช้แหล่งของทรัพยากรสารสนเทศบุคคลในภายในองค์กร ตลอดจนคุณลักษณะเฉพาะบุคคล ได้แก่ ประสบการณ์ในการสอน พื้นฐานการศึกษา สาขาวิชาที่สอน ตำแหน่งหน้าที่ ส่งผลต่อการใช้ทรัพยากรสารสนเทศทั้งสิ้น จากแนวคิดพฤติกรรม การแสวงหาและการเลือกใช้ทรัพยากรสารสนเทศของบุคคล ดังกล่าว ทำให้ทราบถึงความต้องการและการใช้ทรัพยากรสารสนเทศของบุคคลอันส่งผลต่อพฤติกรรมแสวงหาทรัพยากรสารสนเทศมาใช้ในการตอบคำถาม ขจัดข้อสงสัยสนองความอยากรู้ หรือเป็นแนวทางในการตัดสินใจดำเนินงานต่าง ๆ ตามวัตถุประสงค์ของแต่ละบุคคล โดยเฉพาะ อาจารย์ในมหาวิทยาลัย การแสวงหาทรัพยากรสารสนเทศเป็นปัจจัยที่สำคัญและส่งผลต่อความต้องการและการใช้ทรัพยากรสารสนเทศตามลักษณะเฉพาะบุคคลของอาจารย์ ทั้งนี้เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน การวิจัย และสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการ เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ ๆ ภายในสถาบัน (กุลนภา พุ่เจริญ, 2531 : 5-13 อ้างถึงใน ดวงใจ ตรีประเสริฐสิน, 2545 : 25) และวัตถุประสงค์ที่สำคัญประการหนึ่ง คือ ใช้สำหรับการผลิตผลงานทางวิชาการเพื่อพิจารณากำหนดตำแหน่งทางวิชาการในขั้นที่สูงขึ้น ส่วนงานวิจัย ต้องมีหน้าที่ศึกษาสำรวจความรู้ใหม่ๆ โดยผลงานวิจัยจะใช้เป็นแนวทางเสนอแนะแก้ไขปัญหาหรืออุปสรรคที่เกิดขึ้นในวิชาการนั้น ๆ ซึ่งเป็นการสร้างสรรค์ จรรโลงวิชาการต่าง ๆ ให้พัฒนาก้าวหน้าเจริญขึ้นตามลำดับ (นพพร พานิชสุข, 2525 : 48-50) โดยทั้งนี้ ต้องมีการคัดเลือกและแสวงหาทรัพยากรสารสนเทศให้ตรงกับความต้องการและวัตถุประสงค์ในการนำไปใช้ตามตำแหน่งหน้าที่ความรับผิดชอบของตนเอง หรือกิจกรรมในอาชีพของตนเอง

โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวงการศึกษาระดับอุดมศึกษา การใช้ทรัพยากรสารสนเทศ มีความจำเป็นและเป็นสิ่งสำคัญในการให้การศึกษาก่อนนิต นักศึกษา ทำการวิจัยและพัฒนางานทางวิชาการ เอกสารประกอบการสอน การบริการทางวิชาการแก่สังคมและชุมชน และเพื่อส่งเสริม

วิทยฐานะของครูและบุคลากรทางการศึกษา (สำนักงานสภาพัฒนาการศึกษาระดับปริญญา, 2538 : 2) โดยเฉพาะประเด็นในเรื่องของการทำงานวิจัยและพัฒนาทางวิชาการ จะเป็นประเด็นหลักในการทำให้เกิดความรู้ และทฤษฎีใหม่ที่ทันสมัยอยู่เสมอ จึงจำเป็นต้องจัดเตรียมทรัพยากรสารสนเทศให้มีความพร้อมสำหรับการค้นคว้าของอาจารย์ และให้เพียงพอต่อความต้องการใช้ อันจะส่งผลให้งานวิจัยและงานทางวิชาการนั้นมีความก้าวหน้า (สุวรรณ นาคพนม, 2531 : 7)

และในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้อาศัยแนวคิดจากตัวแปรและรูปแบบพฤติกรรมการใช้และการแสวงหาทรัพยากรสารสนเทศของผู้ใช้จากงานวิจัยของ จีราวรรณ ภักดีบุตร (2535) Chen (1982) Needham (1981) อ้างถึงใน สิริธิดา สิทธิบุญ, 2541 : 13) และ Wilson (1999) ที่พบว่า ตำแหน่งหน้าที่ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน และสาขาวิชาที่สอน เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการใช้และการแสวงหาทรัพยากรสารสนเทศของผู้ใช้จากแหล่งทรัพยากรสารสนเทศประเภทต่าง ๆ เพื่อการตอบคำถาม และขจัดข้อสงสัยสนองความอยากรู้ หรือเป็นแนวทางในการตัดสินใจ ดำเนินงานต่าง ๆ ตามวัตถุประสงค์ของแต่ละบุคคล ทั้งนี้เพื่อจะนำไปสู่ตัวชี้วัด การใช้ทรัพยากรสารสนเทศเพื่องานวิจัยและงานเขียนทางวิชาการของคณาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ตในด้าน รูปแบบ ลักษณะ และแหล่งของทรัพยากรสารสนเทศที่ใช้ ว่ามีการใช้และปัญหาในการใช้ทรัพยากรสารสนเทศอย่างไร เพื่อผลการวิจัยจะได้นำมาปรับปรุงงานของสำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ตต่อไป

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่อง การใช้ทรัพยากรสารสนเทศเพื่องานวิจัยและงานเขียนทางวิชาการของคณาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต ทั้งในประเทศและต่างประเทศ มีประเด็นที่สำคัญกับการวิจัย สรุปได้ดังนี้

1. การใช้และปัญหาการใช้ทรัพยากรสารสนเทศ ในด้าน

1.1 รูปแบบของทรัพยากรสารสนเทศที่ใช้

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้ทรัพยากรสารสนเทศเพื่องานวิจัยและงานเขียนทางวิชาการของคณาจารย์ พบว่า คณาจารย์ส่วนใหญ่ของสถาบันราชภัฏเพชรบุรี มีปริมาณการใช้ทรัพยากรสารสนเทศในรูปแบบต่าง ๆ เพื่องานวิจัยและงานเขียนทางวิชาการในระดับมากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ หนังสือภาษาไทย วารสารภาษาไทย และหนังสืออ้างอิงภาษาไทย (เอก ชิตพันธ์ และ เขาวลิต คงแก้ว, 2540) ซึ่งขัดแย้งกับผลการวิจัยของ พัชรินทร์ ชันทอง (2533) ที่ศึกษาถึง การ

ใช้ทรัพยากรสารสนเทศห้องสมุดเพื่องานวิจัยและงานเขียนทางวิชาการของอาจารย์วิทยาลัยครูภูเก็ต พบว่า อาจารย์ส่วนใหญ่ใช้หนังสือภาษาไทยในระดับปานกลาง ใช้จุลสารและกฤตภาคในระดับน้อย ส่วน ภาวินี มุลทวิ (2542) ที่ศึกษาถึง การใช้สารสนเทศเพื่อการผลิตผลงานทางวิชาการของอาจารย์ สถาบันราชภัฏในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า อาจารย์ตำแหน่งผู้ช่วยศาสตราจารย์ และรองศาสตราจารย์ใช้สื่อตีพิมพ์ ประเภทหนังสือตำรา ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ศศิธร หวังคำกลาง (2542) ที่ศึกษาถึง ปัญหาการใช้ทรัพยากรสารสนเทศเพื่อการเขียนงานทางวิชาการ ของอาจารย์สถาบันราชภัฏในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ทรัพยากรสารสนเทศที่อาจารย์ใช้มากที่สุด คือ หนังสือตำรา เพราะเห็นว่าเป็นสื่อสิ่งพิมพ์ที่มีความสำคัญและจำเป็นต่อการเขียนงานทางวิชาการ

จากผลการวิจัยดังกล่าวสรุปได้ว่า รูปแบบของทรัพยากรสารสนเทศที่อาจารย์ใช้ส่วนใหญ่จะเป็นในรูปแบบของสื่อตีพิมพ์ ทั้งที่เป็นหนังสือตำรา หนังสือภาษาไทย วารสารภาษาไทย และหนังสืออ้างอิง ในระดับมาก ส่วน จุลสาร และกฤตภาค มีการใช้ในระดับน้อย

1.2 ลักษณะของทรัพยากรสารสนเทศที่ใช้

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้และปัญหาการใช้ทรัพยากรสารสนเทศเพื่อ งานวิจัยและงานเขียนทางวิชาการของคณาจารย์ เมื่อจำแนกตาม ภาษาที่ใช้ในการนำเสนอเนื้อหา ของทรัพยากรสารสนเทศ ผลการการวิจัยพบว่า อาจารย์สถาบันราชภัฏในเขตกรุงเทพมหานคร ใช้ทรัพยากรสารสนเทศภาษาไทย เพื่อการผลิตผลงานทางวิชาการในระดับมาก ส่วนภาษาอังกฤษ มีการใช้ในระดับปานกลาง (ภาวินี มุลทวิ, 2339) นอกจากนี้ ภาวินี สิ้นธุโคตร (2540) ที่ศึกษาถึง ความต้องการและการใช้วัสดุสารสนเทศของอาจารย์สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตกาฬสินธุ์ และขอนแก่น พบว่า อาจารย์ทุกคณะ ทั้งที่วิทยาเขตกาฬสินธุ์และขอนแก่น มีการใช้ ทรัพยากรสารสนเทศที่เป็นภาษาไทยในระดับมาก ส่วนประเด็นด้านความทันสมัยของเนื้อหา ทรัพยากรสารสนเทศ นั้น ผลการวิจัยส่วนใหญ่มีความเห็นที่สอดคล้องและคล้ายคลึงกัน กล่าวคือ ความทันสมัยของเนื้อหาทรัพยากรสารสนเทศที่อาจารย์ใช้เพื่องานวิจัยและงานเขียนทางวิชาการ ส่วนใหญ่จะอยู่ในช่วง อายุปัจจุบัน และ 1 – 6 ปี (กรรณิการ์ มุลทวิ, 2538 ; นันทิยา จรุงแสง, 2544 ; ภาวินี สิ้นธุโคตร, 2540)

จึงสรุปได้ว่า ลักษณะของทรัพยากรสารสนเทศที่อาจารย์ใช้ส่วนใหญ่เมื่อจำแนกตาม ภาษาที่ใช้เสนอเนื้อหาของทรัพยากรสารสนเทศ พบว่า ส่วนใหญ่อำจารย์ใช้ทรัพยากรสารสนเทศที่เป็น ภาษาไทยในระดับมาก ส่วนภาษาอังกฤษมีการใช้ในระดับปานกลาง และความทันสมัยของเนื้อหา ทรัพยากรสารสนเทศมีการใช้ช่วงอายุปัจจุบัน และ 1-6 ปี

1.3 แหล่งทรัพยากรสารสนเทศที่ใช้

ผลการวิจัยของ Hart (1993) ที่ศึกษาถึง สภาพการใช้แหล่งสารสนเทศของคณาจารย์ มหาวิทยาลัยของรัฐนิวยอร์ก พบว่า แหล่งทรัพยากรสารสนเทศที่อาจารย์ใช้เพื่อการวิจัยและบริการชุมชน จะใช้แหล่งทรัพยากรสารสนเทศสถาบัน คือ ห้องสมุดมหาวิทยาลัยในระดับมาก ซึ่งขัดแย้งกับผลการวิจัยของ ภาวินี มุลทวิ (2542) ที่ศึกษาถึง การใช้สารสนเทศเพื่อการผลิตผลงานทางวิชาการของอาจารย์สถาบันราชภัฏในเขตกรุงเทพมหานคร โดยพบว่า อาจารย์ส่วนใหญ่ใช้แหล่งทรัพยากรสารสนเทศสถาบัน โดยเฉพาะห้องสมุดของสถาบันราชภัฏแต่ละแห่งในเขตกรุงเทพมหานครเพื่อการผลิตผลงานทางวิชาการในระดับปานกลาง ส่วน นันทิยา จรูญแสง (2544) ที่ศึกษาถึง การใช้ทรัพยากรสารสนเทศห้องสมุดเพื่องานวิจัยและงานเขียนทางวิชาการของคณาจารย์มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตบางเขน กลับพบว่า คณาจารย์มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตบางเขน ใช้แหล่งทรัพยากรสารสนเทศบุคคลที่เป็นผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านเพื่องานวิจัยและงานเขียนทางวิชาการอยู่ในระดับปานกลาง แต่ใช้แหล่งทรัพยากรสารสนเทศสถาบันทุกรายการในระดับมาก ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะ ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เป็นผู้ที่มีความน่าเชื่อถือ และเป็นผู้ที่มีการประสบการณ์โดยตรงในสาขาวิชานั้น ๆ สามารถให้ข้อมูลที่ถูกต้องตรงตามความต้องการ พร้อมทั้งสามารถชี้แนะแหล่งข้อมูลอื่น ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการเขียนงานวิจัยและผลงานทางวิชาการได้เป็นอย่างดี ซึ่งขัดแย้งกับ วาทีนี นิลงาน (2546) ซึ่งศึกษา การใช้สารสนเทศของอาจารย์สาขาครุศึกษาศาสตร์ และ Brown (2002) ซึ่งศึกษา การใช้สารสนเทศในกระบวนการวิจัยของคณาจารย์มหาวิทยาลัยของรัฐออนตาริโอ ซึ่งผลการวิจัยพบว่า แหล่งทรัพยากรสารสนเทศที่อาจารย์ใช้ ได้แก่ แหล่งทรัพยากรสารสนเทศบุคคล ประเภทผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านในระดับมาก ส่วน Olisen (1985) ที่ศึกษาพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศระหว่างอาจารย์กับนักวิชาการ พบว่า อาจารย์จำนวนมากไม่เคยเข้าใช้ห้องสมุดกลางของมหาวิทยาลัยเลย แต่จะใช้ห้องสมุดประชาชนมากกว่า ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ทรัพยากรสารสนเทศของห้องสมุดประชาชนมีส่วนที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของบุคคลภายในชุมชน ตลอดจนห้องสมุดประชาชนมีจำนวนทรัพยากรที่หลากหลายไม่เฉพาะเจาะจงเหมือนกับห้องสมุดกลางของมหาวิทยาลัยที่เน้นเนื้อหาวิชาเฉพาะตามหลักสูตรการเรียนการสอนของสถาบันหรือหน่วยงานนั้น ซึ่งขัดแย้งกับผลการวิจัยของ Razzaghi (1990) ที่ศึกษา เรื่องทางเลือกในการรับสารสนเทศที่ต้องการของอาจารย์ในโรงเรียนแพทย์ของรัฐแท็กซัส ที่พบว่า อาจารย์ใช้แหล่งทรัพยากรสารสนเทศสถาบันมากกว่าแหล่งทรัพยากรสารสนเทศบุคคล เช่น การถามบรรณารักษ์

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า แหล่งของทรัพยากรสารสนเทศที่อาจารย์ส่วนใหญ่ใช้จะเป็นแหล่งทรัพยากรสารสนเทศสถาบัน ที่เป็นห้องสมุดกลางของมหาวิทยาลัย และห้องสมุดประชาชน และรองลงมามีการใช้แหล่งทรัพยากรสารสนเทศบุคคล

1.4 ปัญหาในการใช้ทรัพยากรสารสนเทศ

ผลการวิจัยของ ศศิธร หวังคำกลาง (2542) ที่ศึกษา ปัญหาการใช้ทรัพยากรสารสนเทศเพื่อการเขียนงานทางวิชาการของอาจารย์สถาบันราชภัฏในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า อาจารย์โดยรวมและจำแนกตามตำแหน่งทางวิชาการ มีปัญหาการใช้ทรัพยากรสารสนเทศเพื่อการเขียนงานทางวิชาการ โดยรวมและรายด้านทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงจากค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยในรายด้านคือ ด้านการใช้หนังสือ ด้านการใช้หนังสืออ้างอิง ด้านสภาพทั่วไป ด้านการใช้วารสาร ด้านการใช้ฐานข้อมูล และด้านการใช้วัสดุไม่ตีพิมพ์ เช่นเดียวกับ Bancroft, และคณะ (1998) ที่ศึกษาถึง การสำรวจการใช้ห้องสมุดของอาจารย์และนักศึกษาแห่งมหาวิทยาลัยวอชิงตัน ในศตวรรษที่ 21 พบว่า อาจารย์มีปัญหาการใช้ทรัพยากรสารสนเทศประเภทสื่อตีพิมพ์ ได้แก่ วารสาร และเสนอให้มีการปรับปรุงงานบริการวารสารให้ดีขึ้น และอาจารย์มีปัญหาในการค้นหา ทรัพยากรสารสนเทศประเภททรัพยากรสื่ออิเล็กทรอนิกส์ประเภทฐานข้อมูลคอมพิวเตอร์ ส่วนภาวิณี มุลทวิ (2542) ที่ศึกษาถึง การใช้สารนิเทศเพื่อการผลิตผลงานทางวิชาการของอาจารย์สถาบันราชภัฏในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า อาจารย์ส่วนใหญ่มีปัญหาการใช้ทรัพยากรสารสนเทศเพื่อการผลิตผลงานทางวิชาการ คือ ไม่เข้าใจระบบการค้นคว้าและการใช้บริการแหล่งของ ทรัพยากรสารสนเทศ รองลงมาคือ ไม่ได้ได้รับความสะดวกในการใช้บริการ เช่นเดียวกับ พัชรินทร์ ชันทอง (2533) ที่ศึกษาถึงการใช้ทรัพยากรห้องสมุดเพื่องานวิจัยและงานเขียนทางวิชาการของ อาจารย์วิทยาลัยครูเก็ด นันทิยา จรุงแสง (2544) ที่ศึกษาถึง การใช้ทรัพยากรสารสนเทศ ห้องสมุดเพื่องานวิจัยและงานเขียนทางวิชาการของคณาจารย์มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตบางเขน และ เอก ชิตพันธ์ และ เขาวลิต คงแก้ว (2540) ที่ศึกษาถึง การใช้สารนิเทศเพื่อการสอน การผลิตผลงานทางวิชาการ และการวิจัย ของอาจารย์สถาบันราชภัฏเพชรบุรี มีผลวิจัยที่สอดคล้องกัน กล่าวคือ อาจารย์มีปัญหาในด้านเนื้อหาของทรัพยากรสารสนเทศที่ต้องการมีน้อย เนื้อหาไม่ตรงกับ ความต้องการ และล้าสมัย สารนิเทศที่ต้องการกลับไม่มีในห้องสมุด นอกจากนี้ห้องสมุดยังจัด ทรัพยากรสารสนเทศห้องสมุดไม่เป็นระบบ ค้นหายาก สื่อไม่ตีพิมพ์มีปัญหาความไม่สะดวกเกี่ยวกับการใช้สื่อและในเรื่องของสถานที่ สื่ออิเล็กทรอนิกส์มีปัญหาในเรื่องความเมื่อยล้าของสายตาใน การรับรู้สารนิเทศผ่านจอเทอร์มินัล เป็นเวลานาน ส่วนปัญหาด้านการใช้ภาษาที่ใช้ในการนำเสนอ เนื้อหาของทรัพยากรสารสนเทศ พบว่า ทรัพยากรสารสนเทศภาษาอังกฤษมีจำนวนไม่เพียงพอ และ ทรัพยากรสารสนเทศมีกำหนดออกไม่ทันตามความต้องการใช้ ส่วนในด้านปัญหาการใช้แหล่งของ ทรัพยากรสารสนเทศ พบว่า แหล่งทรัพยากรสารสนเทศบุคคล และแหล่งทรัพยากรสารสนเทศ สถาบันมีทรัพยากรสารสนเทศที่ต้องการน้อย และไม่เพียงพอต่อการ ใช้ ส่วนแหล่งทรัพยากร

สารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ มีปัญหาในด้านการเชื่อมต่อระบบเครือข่ายงานคอมพิวเตอร์ไปยังแหล่งทรัพยากรสารสนเทศที่ต้องการใช้เวลานาน

จากปัญหาในการใช้ทรัพยากรสารสนเทศดังกล่าวสามารถสรุปได้ว่า อาจารย์ส่วนใหญ่ของวิทยาลัยครุฑเกิด สถาบันราชภัฏในเขตกรุงเทพมหานคร และจังหวัดเพชรบุรี ตลอดจนมหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตบางเขน มีปัญหาการใช้ทรัพยากรสารสนเทศเพื่องานวิจัยและงานเขียนทางวิชาการคือ สื่อตีพิมพ์มีเนื้อหาไม่ตรงกับความต้องการ ล้าสมัย สารนิเทศที่ต้องการไม่มีในห้องสมุด และการใช้ภาษาที่ซับซ้อน กำหนดตีพิมพ์เผยแพร่ไม่ทันต่อการใช้ ส่วนแหล่งทรัพยากรสารสนเทศสถาบันมีจำนวนทรัพยากรสารสนเทศน้อยและไม่ตรงตามต้องการ นอกจากนี้ผู้ใช้ยังไม่เข้าใจระบบการค้นคว้าและการใช้บริการแหล่งของทรัพยากรสารสนเทศ รองลงมาไม่ได้รับความสะดวกในการใช้บริการแหล่งของทรัพยากรสารสนเทศ และระบบการจัดเก็บทรัพยากรสารสนเทศ ไม่สะดวกแก่การค้นคว้า นอกจากนี้เป็นปัญหาที่เกิดจากการเชื่อมต่อเครือข่ายคอมพิวเตอร์ไปยังแหล่งทรัพยากรอิเล็กทรอนิกส์

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้และปัญหาการใช้ทรัพยากรสารสนเทศ

จากศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าวยังพบว่า คุณลักษณะเฉพาะบุคคลประเภทอาจารย์ อันได้แก่ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน ระดับตำแหน่งหน้าที่ และสาขาวิชาที่สอนล้วนเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการใช้และปัญหาการใช้ทรัพยากรสารสนเทศ ดังนี้

2.1 ระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา เป็นลักษณะเฉพาะบุคคลที่มีผลต่อการใช้และปัญหาการใช้ทรัพยากรสารสนเทศ ซึ่งจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า ระดับการศึกษาที่แตกต่างกันมีผลต่อการใช้และปัญหาการใช้ทรัพยากรสารสนเทศ ผู้ที่มีระดับการศึกษาสูงจะมีการใช้และมีความต้องการทรัพยากรสารสนเทศที่มีเนื้อหาลึกซึ้งมากกว่า ดังที่ ธัญญรัตน์ ธัชชัย (2543) ที่ศึกษาถึง ความต้องการและการใช้สารนิเทศของอาจารย์คณะพยาบาลศาสตร์ ในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน พบว่า อาจารย์ที่จบการศึกษาระดับปริญญาโทมีการใช้ทรัพยากรสารสนเทศทุกรูปแบบมากกว่าอาจารย์ที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี และปริญญาเอก แต่งานวิจัยส่วนหนึ่งกลับพบว่า อาจารย์ของสถาบันราชภัฏเพชรบุรี ที่มีระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน มีการใช้สารนิเทศเพื่อการสอน การผลิตผลงานทางวิชาการ และการวิจัย ที่ไม่แตกต่างกัน (เอก ชิตพันธ์ และ เขาวลิต คงแก้ว, 2540)

สรุปได้ว่า ระดับการศึกษาที่แตกต่างกันของผู้ใช้ มีผลทำให้การใช้และปัญหาการใช้ทรัพยากรสารสนเทศของผู้ใช้แตกต่าง และไม่แตกต่างกัน ทำให้ผู้วิจัยสนใจนำตัวแปร

ระดับการศึกษา มาใช้ในการศึกษาวิจัยในเรื่องการใช้และปัญหาการใช้ทรัพยากรสารสนเทศ
 เพื่องานวิจัยและงานเขียนทางวิชาการของคณาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

2.2 ประสบการณ์ในการทำงาน

ประสบการณ์ในการทำงาน จากผลการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า ประสบการณ์ในการทำงานก่อให้เกิดความแตกต่างในด้านการใช้และปัญหาการใช้ทรัพยากรสารสนเทศของบุคคล (ธัญญรัตน์ ธิชัย, 2543) นอกจากนี้ ดวงจันทร์ พยัคพันธ์ (2539) ที่ศึกษา การใช้สารสนเทศของคณาจารย์สาขาวิทยาศาสตร์กายภาพ สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ยังพบว่า คณาจารย์สาขาวิทยาศาสตร์กายภาพ สถาบันอุดมศึกษาของรัฐใช้สารสนเทศแตกต่างกันไปตามประสบการณ์ในการทำงานของแต่ละบุคคล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งผู้ที่มีประสบการณ์ในการทำงานสูงกว่า 7 ปี จะให้ความสำคัญในการใช้รูปแบบสารสนเทศ และแหล่งสารสนเทศ มากกว่าผู้ที่มีประสบการณ์ในการทำงานน้อยกว่า 7 ปี

จากผลการวิจัยดังกล่าวสามารถสรุปได้ว่า อาจารย์ที่มีประสบการณ์ในการทำงานที่แตกต่างกันมีการใช้และปัญหาการใช้ทรัพยากรสารสนเทศที่แตกต่างกัน และไม่แตกต่างกัน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจนำประสบการณ์ในการทำงานของผู้ใช้บริการมาเป็นตัวแปรในการศึกษาครั้งนี้

2.3 ตำแหน่งหน้าที่

ตำแหน่งหน้าที่ เป็นลักษณะเฉพาะบุคคลที่มีผลต่อการใช้และปัญหาการใช้ทรัพยากรสารสนเทศ ซึ่งจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า ระดับตำแหน่งหน้าที่ที่มีผลต่อการใช้และปัญหาการใช้ทรัพยากรสารสนเทศของบุคคล ซึ่งผลการวิจัยของ กรรณิการ์ มุลทวิ (2538) ที่ศึกษาถึง การใช้สารสนเทศของอาจารย์สถาบันราชภัฏ โดยพบว่า อาจารย์ที่ทำหน้าที่บริหารใช้เนื้อหาทรัพยากรสารสนเทศมากกว่าอาจารย์ที่ทำหน้าที่บริหารและสอนเกือบทุกรายการแตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะอาจารย์ที่ทำหน้าที่บริหาร ทำหน้าที่บริหารงานหลายด้าน จึงต้องศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับงานทุกด้านที่เกี่ยวข้องจึงต้องใช้เนื้อหาของทรัพยากรสารสนเทศมากกว่าอาจารย์ที่ทำหน้าที่บริหารและสอน ซึ่งนอกจากงานบริหารยังมีงานสอนจึงใช้เนื้อหาของทรัพยากรสารสนเทศในระดับปานกลาง นอกจากนี้ งานวิจัยของ นันทิยา จรูญแสง (2544) ที่ศึกษาถึง การใช้ทรัพยากรสารสนเทศห้องสมุดเพื่องานวิจัยและงานเขียนทางวิชาการของคณาจารย์มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตบางเขน พบว่า เมื่อมีการเปรียบเทียบตามระดับตำแหน่งหน้าที่ จำแนกตามตำแหน่งทางวิชาการของอาจารย์ พบว่า อาจารย์ที่มีตำแหน่งทางวิชาการ ใช้ทรัพยากรสารสนเทศห้องสมุดมากกว่าอาจารย์ที่ไม่มีตำแหน่งทางวิชาการในทุกรูปแบบ ส่วนด้านการใช้และปัญหาการใช้พบว่า ตำแหน่งศาสตราจารย์มีการใช้มาก และประสบปัญหาในการใช้บริการน้อยกว่า รองศาสตราจารย์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ และอาจารย์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศศิธร หวังคำกลาง (2542) ที่ศึกษาถึง ปัญหาการใช้ทรัพยากร

สารสนเทศเพื่อการเขียนงานทางวิชาการของอาจารย์สถาบันราชภัฏในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่าในด้านปัญหาการใช้ทรัพยากรสารสนเทศเพื่อการเขียนงานทางวิชาการของอาจารย์ที่ไม่มีตำแหน่งทางวิชาการมีปัญหาการใช้ทรัพยากรสารสนเทศโดยรวมและปัญหารายด้านมากกว่า อาจารย์ที่มีตำแหน่งทางวิชาการ อย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ระดับตำแหน่งหน้าที่ ของผู้ใช้ทรัพยากรสารสนเทศมีผลต่อการใช้ทรัพยากรสารสนเทศ โดยอาจารย์ที่มีตำแหน่งศาสตราจารย์มีการใช้ทรัพยากรสารสนเทศในทุก รูปแบบและประสบความสำเร็จในการใช้มากกว่าอาจารย์ที่มีตำแหน่งอื่น เช่น รองศาสตราจารย์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ทำให้ผู้วิจัยสนใจนำตัวแปร ระดับตำแหน่งหน้าที่ มาใช้ในการศึกษาวิจัย ในเรื่องการใช้และปัญหาการใช้ทรัพยากรสารสนเทศเพื่องานวิจัยและงานเขียนทางวิชาการของ คณาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

2.4 สาขาวิชาที่สอน

สาขาวิชาที่สอน จากผลการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า สาขาวิชาที่สอน ของคณาจารย์มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ระหว่างการใช้และปัญหาการใช้ทรัพยากรสารสนเทศ กล่าวคือ อาจารย์สำนักวิทยาศาสตร์ใช้สารสนเทศวิทยาศาสตร์ อาจารย์ สำนักเทคโนโลยีสังคมใช้ทรัพยากรสารสนเทศทางมนุษยศาสตร์ (ดวงใจ ติรประเสริฐสิน, 2545) ส่วนงานวิจัยของ นันทิยา จรุงแสง (2544) พบว่า เมื่อเปรียบเทียบปัญหาในการใช้ทรัพยากรสารสนเทศของห้องสมุดในด้านต่างๆ กับประชากรที่จำแนกตามสาขามนุษยศาสตร์และสาขา วิทยาศาสตร์พบว่าแทบจะไม่แตกต่างกันในด้านรูปแบบการใช้ทรัพยากรสารสนเทศ ด้านเนื้อหา และความทันสมัยของสารสนเทศ ด้านแหล่งทรัพยากรสารสนเทศสถาบัน และแหล่งทรัพยากร สารสนเทศบุคคล ส่วนปัญหาด้านภาษา พบว่า สาขามนุษยศาสตร์ประสบปัญหาทรัพยากร สารสนเทศภาษาไทยมีจำนวนไม่เพียงพอ และทรัพยากรสารสนเทศภาษาอังกฤษมีจำนวนไม่ เพียงพอมากกว่าสาขาอื่น สำหรับสาขาสังคมศาสตร์ประสบปัญหาน้อยกว่าสาขามนุษยศาสตร์ และ สาขาวิทยาศาสตร์ในทุกด้าน

จากผลการวิจัยของ ดวงใจ ติรประเสริฐสิน (2545) และ นันทิยา จรุงแสง (2544) สามารถ สรุปได้ว่า สาขาวิชาที่สอน หรือสาขาวิชาที่สังกัด มีผลต่อการใช้และปัญหาการใช้ ทรัพยากรสารสนเทศของบุคคลประเภทอาจารย์ ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะนำตัวแปรดังกล่าวมาใช้ศึกษา ในครั้งนี้ ทั้งนี้เพราะด้วยสภาพแวดล้อมของหน่วยงานที่คล้ายคลึงและมีความเหมือนกับงานวิจัย ดังกล่าวข้างต้น

จากผลการศึกษางานวิจัยข้างต้น จะเห็นได้ว่า คุณลักษณะเฉพาะบุคคลประเภทอาจารย์ เป็น ความแตกต่างระหว่างบุคคลอันถือเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของอาจารย์ ที่มีผลต่อการใช้และปัญหาการ

ใช้ทรัพยากรสารสนเทศของบุคคลมาใช้ในการตอบคำถาม และจัดข้อสงสัยสนองความอยากรู้อยากเห็น หรือใช้เป็นแนวทางในการตัดสินใจในการดำเนินงาน ตามวัตถุประสงค์ของแต่ละบุคคล

ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงได้เลือกเอาตัวแปรดังกล่าวข้างต้น คือ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน ตำแหน่งหน้าที่ และสาขาวิชาที่สอน โดยมีแนวคิดว่าจะมีผลต่อการใช้และปัญหาการใช้ทรัพยากรสารสนเทศเพื่องานวิจัยและงานเขียนทางวิชาการของคณาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ตอย่างแท้จริง